

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
на тему:
«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
(на прикладі ТОВ «Торговельний дім «Гідросила» м. Кропивницький)
«Improvement of the economic security mechanism of the enterprise»

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕП-23 Мз/і
ОПП «Економіка підприємства»
спеціальності 051 «Економіка»
_____ Чжан Ісюань
«__» _____ 2024 р.

Керівник роботи: к.е.н., доцент
_____ Людмила ЗАПІРЧЕНКО
«__» _____ 2024 р.

Рецензент: к.е.н., доцент
_____ Ольга В'юник

м. Кропивницький

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Освітньо-кваліфікаційний рівень **магістр**
Спеціальність **051 – «Економіка»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

д.е.н. проф. Зайченко В.В.
“ ” _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

ЧЖАН ІСЮАНЬ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Удосконалення механізму економічної безпеки підприємства (на прикладі ТОВ «Торговельний дім «Гідросила» м. Кропивницький)» керівник роботи Запірченко Л.Д., к.е.н., доцент, затверджена наказом вищого навчального закладу від “ ” _____ **2024 року №**
2. Строк подання студентом роботи _____ **2024 року**
3. Вихідні дані до роботи Статут підприємства, статистична звітність підприємства за 2019-2021 рр., планові та звітні показники роботи підприємства за досліджуваний період тощо.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____
Вступ, теоретико-методологічні аспекти дослідження економічної безпеки підприємства, особливості впливу факторів, заходи удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, висновки
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами		
2.	Написання вступу та першого розділу «Теоретичні основи економічної безпеки підприємства»		
3.	Написання другого розділу «Аналіз господарських ризиків на прикладі ТОВ Торвий дім «Гідросила»		
4.	Написання третього розділу «Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки		
5.	Оформлення дипломної роботи		
6.	Підготовка ілюстративного матеріалу		
7.	Отримання відгуку наукового керівника,		
	зовнішньої рецензії, підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«__» _____ 2024 р.

Керівник роботи _____ Запірченко Л.Д.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

«__» _____ 2024 р.

Здобувач _____ Чжан Їсюань
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Чжан Ісюань. Удосконалення механізму економічної безпеки підприємства (на прикладі ТОВ «Торговельний дім «Гідросила» м. Кропивницький). Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка підприємства» зі спеціальності 051 «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024.

У першому розділі викладено узагальнено теоретичні основи системи забезпечення економічної безпеки як умови ефективного функціонування підприємства.

У другому розділі висвітлено господарсько – правові засади підприємства, його характеристику, проведено аналіз фінансово – економічного стану, а також проаналізовано узагальнюючі та диференційовані показники ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

У третьому розділі визначено напрями формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Запропоновано алгоритм управління ризиками як складової системи забезпечення економічної безпеки з метою ефективного функціонування підприємства. Удосконалено механізм економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: ефективність, економічна діяльність, економічна безпека, забезпечення, ефективність, підприємство, стратегія управління

ANNOTATION

Zhang Yixuan. Improvement of the mechanism of economic security of the enterprise (on the example of LLC "Hydrosila Trading House", Kropyvnytskyi). Qualifying work for the second (master's) level of higher education at the OPP "Economics of the enterprise" in the specialty 051 "Economics" / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024.

The first chapter summarizes the theoretical foundations of the economic security system as a condition for the effective functioning of the enterprise.

In the second section, the economic and legal foundations of the enterprise, its characteristics, an analysis of the financial and economic condition, and general and differentiated performance indicators of the enterprise under study are analyzed.

In the third section, directions for the formation of the system for ensuring the economic security of the enterprise are defined. A risk management algorithm is proposed as a component of the system of ensuring economic security for the purpose of effective functioning of the enterprise. The mechanism of economic security of the enterprise has been improved.

Keywords

Economic security, security, efficiency, enterprise, management strategy

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Формування економічної безпеки підприємства: сутність, складові та механізм	6
1.2. Фактори економічної безпеки підприємства	12
1.3. Індикатори та показники економічної безпеки	19
	30
2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ Торговий дім «Гідросила»	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	23
2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності	29
3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	45
3.1. Умови забезпечення економічної безпеки підприємства	45
3.2. Удосконалення системи управління ризиками	50
3.3. Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства	56
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Першочерговим завданням забезпечення економічної безпеки підприємств у сучасному світі є забезпечення динамічного зростання, стабільної та ефективної діяльності та можливості сталого розвитку.

Забезпечення економічної безпеки є важливим фактором економічного розвитку, який значною мірою впливає на успішне функціонування та ефективність бізнесу.

У процесі формування та впровадження механізмів економічної безпеки, створення внутрішньої системи економічної безпеки, орієнтованої на виявлення точок розгалуження розвитку, недостатня увага питанням економічної безпеки для забезпечення ефективного функціонування підприємств значною мірою відображається на результатах операційної діяльності, динаміці зростання та сталому розвитку.

Деякі аспекти досягнення економічної безпеки як складової ефективного функціонування підприємства були вивчені вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме Васильців Т. Г. Варічева Р.В, Вдовенко Л.О., Гнилицька Л. В. Сосновська О.О.

Мета роботи-вивчити теоретичні та практичні аспекти ефективного господарювання та визначити напрямки вдосконалення механізмів, що забезпечують економічну безпеку.

Дотримуючись встановлених цілей, у дослідженні були визначені наступні завдання:

- узагальнення теоретичних основ економічної безпеки підприємства;
- аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства;
- визначення напрямку формування системи економічної безпеки підприємства;
- удосконалення механізму економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення економічної безпеки для ефективної роботи підприємства.

Предметом даного дослідження є теоретичні та практичні умови забезпечення економічної безпеки для ефективного ведення господарської діяльності.

Теоретико-методологічна основа дослідження включає в себе ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Загальні методи наукового дослідження включали логіку, аналіз, синтез, дедукцію, індукцію, які дозволяли будувати послідовності і формувати зміст дослідження. Конкретні методи дослідження включають макро -, мікроекономіку, сектори, економіку та статистику, організації та функції, фінанси та економіку та інші методи дослідження.

Базою знань кваліфікаційної роботи стали нормативно-правові акти, наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки для ефективної роботи підприємства, методичні матеріали і дані досліджуваного підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці напрямку, спрямованого на вдосконалення механізму, що забезпечують економічну безпеку для ефективної роботи підприємства.

Основні теоретичні положення та практичні результати роботи були представлені та обговорені, зокрема, на Всеукраїнській науково-практичній конференції: «Актуальні проблеми економіки та підприємництва в контексті викликів і загроз: матеріали Всеукраїнської наук.-практичн. конф., 16 трав. 2024, Кропивницький / Центральноукраїнський національний технічний університет, ЦНТУ. кафедра економіки, підприємництва, готельного та ресторанної справи; [Редактор: А.А. Тихий, В. В. Зайченко та інші.]. Кропивницький: ЦНТУ РВЛ, 2024. – 136 стор.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку з 37 використаних джерел, містить 8 таблиць, 7 рисунків.

Основний зміст роботи представлено в друкованому тексті на 72 сторінках.

1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Формування економічної безпеки підприємства: сутність, складові та механізм

Передумовою для появи концепції економічної безпеки підприємств є необхідність забезпечення життєздатності промислових підприємств в умовах перехідної економіки в умовах підвищеного впливу зовнішнього середовища, підвищення конкурентоспроможності. Водночас необхідно враховувати вплив нестабільної ситуації в економіці. Дана ситуація сприяє зростанню невизначеності через розрив усталених економічних відносин, що негативно позначається на економічному становищі промислових підприємств.

Аналіз розуміння суті економічної безпеки підприємства показав, що при його формуванні ця категорія значно еволюціонувала - початкове поняття економічної безпеки вважалося таким, що гарантує умови захисту комерційної та іншої таємниці підприємства (публікації початку 90-х років минулого століття трактували цю економічну безпеку) - як гарантію стійкого і динамічного розвитку підприємства в умовах негативного впливу зовнішнього середовища [11].

Аналіз показує, що ставлення вітчизняних економістів до суті економічної безпеки неоднорідне. Були деякі основні підходи, які можна було б використовувати з певним ступенем умовності "інформація", "зовнішній" і "функція джерела".

В рамках інформаційного підходу було запропоновано дослідити ступінь надійності всієї системи зберігання інформації, виходячи з припущення, що найбільш слабкі ланки, які вважаються персоналом організації, визначаються рівнем безпеки.

Недоліком цього підходу є те, що він зводить питання економічної безпеки лише до захисту інформації та комерційної таємниці. Це не враховує всі впливи на навколишнє середовище як основну причину небезпеки для

діяльності підприємства.

З точки зору захисту підприємства від негативного впливу, впливу зовнішнього середовища, зміст категорії економічної безпеки розглядається в контексті "зовнішнього" підходу бізнесу.

А. Чупіс вказує, що економічну безпеку слід розуміти наступним чином:

"...Економічний показник, який гарантує стабільність бізнесу від впливу природних та економічних ризиків, достатній рівень кредитоспроможності та інвестиційної привабливості, а також позитивну маржу прибутку по акціях [34]. Цієї позиції дотримувалася переважна більшість вітчизняних економістів:

М. М. Єрмошенко пропонує враховувати економічну безпеку комерційних організацій "...Це фінансова ситуація, що характеризується збалансованістю і якістю набору фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством"[15], Д. П. Пілова "... Як здатність підприємств протистояти комбінованому впливу загроз з боку макро-і мікросередовища для досягнення стратегічних цілей в результаті будь-якого виду діяльності"[24].

О. С. Власюк стверджує, що походження категорії "економічна безпека" пов'язане з інтересами, потребами, цінностями, цілями, загрозами тощо він вказує, що він заснований на концепціях."[6].

Реалізація черевного преса проявляється в досягненні певних цілей, а реалізація черевного преса може протидіяти і перешкоджати загрозі. Слід пам'ятати, що інтереси формуються в економічній сфері, виникають загрози цим інтересам, їх взаємодія відбувається в певному середовищі і, як наслідок, має розглядатися як частина системи економічної безпеки."

А. і. Судакова також розглядає організаційно-економічну основу і змістовний зміст категорії "Безпека" як задоволення потреб існування, цілісності, незалежності і розвитку, самореалізації, ця стаття також підтверджується тим фактом, що категорія безпеки залишається її власними основними потребами, відповідно до відомої ієрархії потреб пірамідального

типу [29].

Форми, методи і засоби забезпечення безпеки багато в чому залежать від змісту понять "прибуток", "загроза" і "захист". Як згадувалося раніше, саме явна невідповідність у змісті певних інтересів створює внутрішні та зовнішні загрози безпеці.

О. С. Журавка визначає це як "економічну безпеку"... Здатність бізнесу ефективно і стабільно управляти економікою, включаючи фінансову діяльність, за рахунок використання ряду взаємопов'язаних діагностичних, апаратних і управлінських заходів фінансового характеру, які повинні оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечувати адекватний рівень і врівноважувати вплив внутрішнього і зовнішнього середовища. ризик." [17]

Це визначення, на думку автора, не враховує динамічний процес розвитку промислових підприємств, на відміну від більш вузького статичного (безпека як держава), активного напрямку (безпека як держава).

Т.В. Хайлова прояснює поняття "економічна безпека підприємництва", а поняття "ядро економічної безпеки підприємництва" вводиться в науковий цикл.. Забезпечити прогресивний економічний розвиток суспільства для виробництва необхідних товарів і послуг, що відповідають потребам людей і суспільства." [32].

Загалом, вивчаючи сутність економічної безпеки підприємств, враховуйте множинну структуру цієї економічної категорії, яку можна враховувати на міжнародному (глобальному та регіональному) рівні).

З формуванням основ ринкових відносин в країні змінюється і наукова парадигма, з'являється і розвивається чисто ринковий підхід до методів і принципів господарської діяльності. В результаті цього процесу багато наукових робіт присвячені теоретичному розумінню категорії " економічна безпека "в рамках підходу" ресурсна функція".

Сучасне поняття категорії економічної безпеки засноване на діяльнісному підході, тобто вивченні безпеки як об'єктивної реальності

суб'єкта в певних умовах, оволодінні ним в процесі самореалізації та активної взаємодії умов його існування.

С. М. Шкарлет вважає, що основою економічної безпеки підприємства і основними елементами, що стимулюють процес його формування, є механізми, що забезпечують збалансований і безперервний розвиток, що досягається за рахунок використання всіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, які забезпечують найбільш ефективне використання для стабільного функціонування. і динамічного науково-технічного і соціального розвитку, а також внутрішніх і зовнішніх негативних впливів (загроз) [35].

О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко дотримується тієї ж позиції: "Економічна безпека підприємства (підприємства, організації) - це стан, при якому ресурси підприємства використовуються найбільш ефективно, що виражається у фінансових показниках рентабельності і рентабельності підприємства, якості управління і використанні основних і оборотних коштів. капітал, структура капіталу, коефіцієнт виплат за цінними паперами підприємства, найвищий обмінний курс цінних паперів". значення, Курсова вартість цінних паперів як комплексний показник поточного фінансово-економічного стану підприємства та перспектив його технічного і фінансового розвитку"[2].

Слід зазначити, що система функціональних елементів оцінки економічної безпеки та її кордонів повинна обґрунтовуватися виходячи з поточного стану конкретної економічної системи з урахуванням основних тенденцій і можливостей її розвитку.

Тому Пластун О. Л. у звіті йдеться, що " економічна безпека - це особлива ситуація економічної стабільності, яку підприємство повинна виконати для реалізації своєї стратегії " [25].

На основі узагальнення підходу до виділення функціональних елементів економічної безпеки зміст процесу визначення економічної безпеки підприємств машинобудування показано на рис. 1.1.

Рис.1.1. Процес економічної безпеки підприємства

Сучасна економічна практика запропонувала конкретні способи і механізми вирішення таких проблем. Управління економічною безпекою вимагає, щоб ці методи і механізми були зведені до єдиної системи, заснованої на загальних принципах і критеріях оцінки економічного стану господарюючих суб'єктів. Ці принципи і стандарти дозволять нам виявляти і усувати нові загрози і розробляти стратегічні рішення, які забезпечать стійкість підприємства.

Оскільки економічна безпека є підсистемою економічного механізму підприємства, механізм її забезпечення повинен бути створений за допомогою фінансових досліджень, які дозволяють досягти основних цілей підприємства через другу структуру, тобто систему управління економічними відносинами. деякі фінансово-економічні важелі, принципи, фінансово-економічні методи, інструменти [1].

Під механізмами, що забезпечують економічну безпеку функціонування підприємства, ми розуміємо інтегровану систему, що складається з відносно

незалежних, відокремлених, але одночасно взаємодіючих і взаємопов'язаних структурних елементів. Ключові елементи механізму включають активи, об'єкти декомунізації, організаційні форми виробництва, економічні або економічні відносини (відносини), системи управління, стимули, фінансування, планування, оподаткування, загрози, ціноутворення.

Для забезпечення економічної безпеки на підприємствах повинні діяти спеціальні установи, що забезпечують економічну безпеку. Суб'єктом економічної безпеки підприємств є особи, департаменти та служби, які безпосередньо беруть участь у забезпеченні економічної безпеки. Це керівники підприємств, аналітики з економічної безпеки тощо можливо. Слід зазначити, що власники підприємств також часто беруть участь в управлінні підприємством в якості керівників або керівників [37].

Ми вважаємо, що основним суб'єктом управління економічною безпекою підприємства є саме керівник підприємства, бухгалтер, фахівець з фінансового моніторингу та юридичний відділ. Таким чином, в обов'язки бухгалтера входить розробка облікової політики, своєчасна декомунізація бухгалтерського обліку та надання достовірної та повної інформації.

Система методів управління економічною безпекою підприємства складається з наступних основних технологій і методів: методів аналізу, розрахунку та оптимізації. Балансовий метод; метод техніко-економічних показників; метод економіко-статистичних та економіко-математичних методів; метод дисконтування цінностей; метод експертів (метод експертної оцінки); метод підвищення вартості; метод амортизації активів тощо [16].

Механізм управління економічною безпекою підприємства - це набір ключових елементів впливу (ризиків, загроз, функцій, засоби, методи, об'єкти, проблеми і т.д.). В процесі розробки та реалізації управлінських рішень для забезпечення захисту фінансових інтересів від різних загроз.

Система такого механізму створюється в рамках економічної безпеки самим підприємством і, відповідно, впливовими організаціями (головами, фінансовими фахівцями, юристами). Основою для формування цього

механізму є фінансова філософія підприємства. У процесі побудови системи управління економічною безпекою підприємств такі механізми визначаються в контексті індивідуальних преференційних фінансових інтересів, що потребують захисту від різних загроз [20].

Розробити стратегію економічної безпеки підприємства, що враховується в загальній стратегії підприємства, з урахуванням факторів впливу економічної безпеки на основі фінансових показників моніторинг реалізації стратегії - це початок і кінець здійснюваного циклу стратегічного управління. шляхом моніторингу та аналізу факторів загрози та оцінки рівня економічної безпеки підприємства (стану економіки).

Функція механізму забезпечення економічної безпеки підприємства здійснюється за рахунок здійснення певних дій, спрямованих на його призначення. При цьому на кожен окремий період відповідальність за визначення пріоритетного об'єкта і оптимізацію його параметрів повинна бути покладена на конкретні організації економічної безпеки підприємства.

Серед зазначених об'єктів-прибутку, структура та обсяг капіталу, зовнішні / внутрішні фінансові ресурси, склад елементів грошового потоку, активні / пасивні операції, економічні ризики, інвестиції, системи економічних інновацій тощо. Бувши. Функції органу економічної безпеки підприємства покладаються як на окремих фахівців, так і на конкретні структурні підрозділи з урахуванням їх розміру.

Функціональна система такого механізму передбачає важливість і необхідність забезпечення його стійкості. Деталі і сценарії розвитку заходу формуються з урахуванням його змісту, можливого рівня ризику, правильності його вирішення і можливості усунення шкідливих наслідків деяких негативних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

1.2. Фактори економічної безпеки підприємства

Розглядаючи фактори економічної безпеки підприємства, перш за все,

слід зазначити, що в сучасних умовах вони надають найбільш значний вплив на діяльність підприємства і, як наслідок, можуть вплинути на стратегічні рішення і порушити економічну безпеку підприємства.

Отже, Судакова О. І. [28] відповідно до першої групи факторів, зміни в мікросередовищі та інституційних рамках функціонування бізнесу означають необхідність вивчення підприємницької екосистеми, що, в свою чергу, означає розширення меж екологічного аналізу. а також методи та інструменти такого аналізу.

Фактор «вихідного» та трансформація відіграє роль традиційних бар'єрів для виходу на певний ринок, часто пов'язаних з відсутністю чітких галузевих кордонів та тенденцією до зниження розвитку суміжних галузей, що ускладнює для підприємства аналіз цінності, яку представляє їхній продукт.

Фактор «зміни характеру конкуренції» наступної групи передбачає зростання числа конкурентів в результаті глобалізації економіки стало можливим підробляти або імітувати продукцію великих підприємств. Потенціал інформаційних технологій дозволив швидко співпрацювати окремим особам або невеликим командам, незважаючи на їх місцезнаходження. В результаті зміст, форма і напрямки змагань також змінюються.

Група факторів має назву нової моделі поведінки споживачів. Через насиченість неділі та відкритість ринкової інформації споживачі знижують ступінь лояльності до товару, не тільки купуючи товар, але й розширюючи попит на надання послуг та вирішення проблем [9]. В умовах такої невідповідності, що спостерігається в поведінці споживачів, підприємствам слід більш ретельно і широко застосовувати методи роботи з ними.

Повертаючись до факторів економічної безпеки, слід зазначити, що існує безліч точок зору на фактори безпеки при здійсненні дослідницької діяльності, присвяченій темі економічної безпеки.

Васильців Т. відповідно до класифікації, представленій підприємством, фактори економічної безпеки підприємства діляться на 4 групи за такими

критеріями: позитивно і негативно впливають на спосіб впливу. Зовнішнє середовище всередині і зовні. За характером впливу воно буває прямим і непрямим. Об'єктивний і суб'єктивний за ступенем обумовленості [13].

Зовнішні фактори поділяються на непрямі та прямі фактори. На відміну від непрямих факторів, прямі фактори мають прямий вплив на економічну безпеку. До прямих зовнішніх факторів відносяться забезпечення ресурсами, наявність інфраструктури, конкурентне середовище (політика конкурентів, рівень використання науково-технічних розробок, вплив монополістичних тенденцій і т.д.)

Рівень попиту тощо), постачальники та партнери (договірні зобов'язання, ціна, якість товарів, що постачаються тощо), постачальники та партнери (договірні зобов'язання, ціна товарів, що постачаються).

Непрямі зовнішні фактори представлені політичними, економічними, правовими, науково-технічними, міжнародними, екологічними, соціокультурними, демографічними, кліматичними та географічними факторами. Показники цих факторів різняться від підприємства до підприємства, але серед загальних показників економічних факторів можна відзначити рівень інфляції, платоспроможність населення, інвестиційні ресурси та обмінний курс національної валюти.

До показників правових факторів відносяться проблеми законодавчих декомунізацій, стабільність податкової системи, рівень державного регулювання, валютно-тарифної політики, наявність інтересів інвесторів, екологічні норми. Індикатори політичних факторів включають зміни у фіскальній політиці, корупцію, декомунізацію, державну підтримку бізнесу та стимулювання внутрішнього попиту.

Крім того, згідно з розглянутою класифікацією, існують фактори, що впливають на стабільність економіки в результаті процесів, в яких розвиток є постійним об'єктивним фактором. Якщо фактори виникають в результаті навмисних і свідомих дій групи людей в залежності від їх інтересів, такі фактори є суб'єктивними.

Гаруст Ю., Перелазний А. зазначає, що для управління економічною безпекою бізнесу фактори, що впливають на нього, повинні бути розділені на 2 групи: внутрішні і зовнішні фактори, оскільки бізнес визначає ефективність його функцій, включаючи роботу команди і можливості фінансового сектора, він може надавати певний вплив на внутрішні фактори. Зовнішні фактори нееластичні. Тобто він не може бути об'єктом дій з боку бізнесу і визначає рівень привабливості ресурсу, в тому числі його фінансове становище в порівнянні з конкурентами [8].

Організація виробництва передбачає впровадження найсучасніших методів використання персоналу, обладнання та трудових ресурсів, що в даному випадку пояснюється низькими витратами. Своєчасні і якісні рішення поставлених завдань вимагають ефективної обробки внутрішньої і зовнішньої інформації, прийняття обґрунтованих і обґрунтованих рішень і доведення їх до відома співробітників всіх рівнів [4].

Для цього персонал повинен повністю відповідати робочому місцю і формуватися з урахуванням здібностей і кваліфікації. Фінансове становище підприємства відбивається на використанні фінансових ресурсів, тому ви можете регулювати виробничий процес або вживати заходів щодо його розширення та оновлення.

Зовнішні фактори економічної безпеки представлені економічним впливом, політичною стабільністю, науково-технічним прогресом, соціокультурними тенденціями. Позитивний економічний ефект вегетаційного періоду розширює можливості підприємства.

Таким чином, в періоди рецесії спостерігається зворотна тенденція, що обмежує можливості підприємств, в тому числі призводить до скорочення персоналу. Політична стабільність проявляється в системі державних ділових відносин, в можливості участі іноземних інвесторів у розвитку підприємств, у розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Досягнення в галузі науки і техніки дозволяють впроваджувати технологічні та технологічні інновації, які сприяють підвищенню

продуктивності та продуктивності. Культурне середовище, в якому бізнес здійснює свою діяльність і визначає свою поведінку в цьому напрямку, визначається соціокультурними тенденціями.

Баландер А. класифікує фактори економічної безпеки підприємства за його компонентами і визначає фактори, що впливають на фінансову складову, фактори, що впливають на управлінську складову, фактори, що впливають на інтелектуальний і людський потенціал, фактори, що впливають на технічну і технічну складову, фактори, що впливають на політичну складову. юридична складова, фактори, що сприяють інформаційній складовій, фактори, що сприяють екологічній складовій.

Відмінною рисою цієї класифікації та визначення факторів як "підтримуючих факторів" є визначення дій і завдань, спрямованих на забезпечення економічної безпеки, а не внутрішніх і зовнішніх екологічних аспектів бізнесу.

Таким чином, на фінансову складову впливають такі фактори: платоспроможність фінансового становища, структура капіталу, прибутковість і т.д.

Аналіз з точки зору ефективності вжитих превентивних заходів; планування та розробка рекомендацій щодо реалізації таких заходів, що забезпечують потребу у фінансуванні; фактори, що впливають на управлінську складову, включають планування бізнесу відділом реалізації планування та управління активами, реалізацію ринкових стратегій, спрямованих на створення певних переваг, використання різних форм конкуренції тощо.

Ефективне ціноутворення та реалізація кадрової політики; налагодження відносин з органами державної влади; запобігання форс-мажорних ситуацій, пов'язаних з управлінням підприємством (наприклад, страйків).

Фактори, що сприяють інтелектуальному і кадровому компоненту, представлені наступним чином: підвищення рівня Управління персоналом і

оцінка неефективності його діяльності, розвивати інтелектуальний потенціал. Фактори, що впливають на технічну і технічну складову, включають аналіз існуючих технологій і способів їх розвитку, аналіз технічної і технічної інформації, що відноситься до інших підприємств.

Бюджетування цього процесу включає заходи з розробки власних технологій і розвитку в цій області, розробку планів технологічного розвитку, включаючи оцінку можливостей і перспектив придбання нових технологій. Наступні фактори визначаються як фактори, що сприяють політико-правовій складовій: оцінка ресурсів і бюджетної підтримки, а також організація адміністративної діяльності в цій галузі; в основному податки, трудові, фінансові та майнові відносини і т. д.

Своєчасне реагування на зміни, внесені в закон, з питань, що стосуються лобіювання рішень, що відповідають інтересам корпорацій (на різних рівнях уряду).

До групи факторів, що вносять вклад в інформаційну складову відносяться: збір, обробка і систематизація, класифікація, створення бази даних інформації про діяльність підприємства, тенденції зовнішнього середовища (включаючи світову економіку), прогнозування тенденцій і можливі варіанти розвитку діяльності підприємства, отримана інформація, бізнес-середовище, розвиток формування зв'язків з громадськістю. Фактори, що сприяють факторам навколишнього середовища, включають дотримання національних і міжнародних екологічних стандартів, здійснення екологізації в рамках своєї діяльності, фінансування заходів з управління навколишнім середовищем [3].

Гнилицька Л. В., класифікує фактори економічної безпеки підприємства на зовнішні і внутрішні відповідно до загальноприйнятого підходу, але в рамках описаної вище узагальненої групи внутрішніми факторами економічної безпеки відповідно до цієї класифікації є: організація і управління (стратегії і тактика розвитку; ефективність і якість підприємства), менеджмент; маркетингова політика; інноваційна діяльність; інвестиційні

можливості; бухгалтерська політика; персонал підприємства; характер (галузеві відносини; технологія (структура продукції; виробничі витрати; ефективність економічних і фінансових операцій); можливість видобутку і ресурсів, наявність резервів, включаючи потужності) [10].

Відповідно до цієї класифікації, зовнішніми факторами економічної безпеки є: природно-кліматичні (екологічні); соціальний (рівень зайнятості; дохід населення; соціально-економічний, соціально-психологічний, соціокультурний); науково-технічний (нестабільність виробничих процесів; науково-технічний прогрес; знання); політичний (політична стабільність нормативно-правовий: обмінний курс, податкове законодавство, рівень інфляції, кредитна політика).

Наприклад, Денисов О. Є. особливу увагу приділяється економічним факторам і дає їм наступну класифікацію [12]: Економіка і технології: рух оборотних коштів; виробничі витрати; умови продажу продукції; виробничий цикл; залежність від зовнішніх кредиторів та інвесторів; державна підтримка: система кредитування і страхування ризиків.

Отже, фактори економічної безпеки підприємства є основою управління, що відбивається у визначенні та класифікації факторів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки. Давайте виділимо внутрішні та зовнішні фактори. Зовнішні фактори класифікуються таким чином: політичні (як уряд впливає на економічну сферу, підтримку сектора економіки, зокрема, закон, що регулює загальну і галузеву економічну діяльність; економічні відносини з контрагентами; конкурентне середовище); соціальний (структура суспільства і динаміка його розвитку); технологічний (впровадження досягнень науково-технічного прогресу; модернізація технологій).

До внутрішніх факторів економічної безпеки відносять: технічні (обладнання, транспортні засоби, виробнича інфраструктура, необхідні навички та здібності персоналу), людські ресурси (рекомендований рівень заробітної плати, соціальне забезпечення тощо для залучення персоналу, який має необхідну кваліфікацію); організаційно-управлінські (створення

ефективної та гнучкої структури корпоративного управління); фінансові (фінансове становище).

Таким чином, вивчення факторів економічної безпеки підприємства не характеризується розумінням і ясністю його характеристик. Ця невизначеність проявляється в класифікації значної кількості факторів, які також мають подібну структуру, загальні критерії і в основному характеризуються невеликими особливостями.

На наш погляд, фактори економічної безпеки підприємств слід розглядати як складне поняття, в рамках якого різні загальноприйняті підходи до факторів економічної безпеки підприємств, відображені в наведеній вище класифікації, повинні бути віднесені до певного підпорядкування.

1.3. Індикатори та показники економічної безпеки

Слід зазначити, що невід'ємною складовою дослідження економічної безпеки підприємства є підбір його критеріїв. Стандарт економічної безпеки підприємства слід розуміти як сукупність характеристик або характеристик, які можуть зробити висновки про те, чи знаходиться підприємство в економічній безпеці, такий стандарт повинен не тільки вказувати на наявність економічної безпеки підприємства, а й оцінювати її рівень.

Якщо використання стандарту обмежується тільки заявою про економічну безпеку підприємства, то в цьому випадку суб'єктивність оцінки неминуча. Стандарт економічної безпеки підприємства повинен бути обраний таким чином, щоб його можна було використовувати для отримання кількісної оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Для цього рекомендується вивчити показники фінансової стійкості, беззбитковості та ліквідності підприємства.

У сучасній економічній літературі існують різні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства. Водночас не існує єдиного загальновизнаного алгоритму оцінки економічної безпеки підприємств. Тому

для визначення його кількісного рівня використовуються різні підходи.

Індикативний підхід порівнює фактичні показники ефективності бізнесу з показниками, які служать пороговими значеннями для цих показників і відповідають певному рівню безпеки, і якщо значення недорогих індикаторів не визначено правильно, рівень економічної безпеки також визначається неправильно.

Ресурсний функціональний підхід передбачає визначення рівня економічної безпеки шляхом оцінки ефективності використання ресурсів підприємства.

При застосуванні даного підходу оцінка рівня економічної безпеки підприємства визначається аналізом стану його фінансово-господарської діяльності. Програмно-орієнтований підхід заснований на інтеграції показників, що визначають рівень економічної безпеки підприємства.

При використанні цього підходу велику увагу слід приділяти вибору індикаторів і визначенню способів їх інтеграції.

Основні методи оцінки рівня економічної безпеки підприємства можна згрупувати за такими підходами (рис.1)

Рис.1.2. Найпоширеніші підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства

Згідно з таким підходом, стан економічної безпеки підприємства має визначатися певною системою базових показників. Вони повинні відображати галузеві дані бізнесу та умови ведення бізнесу. До них відносяться виробничі,

фінансові та соціальні показники (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. - Показники економічної безпеки підприємства

Основні показники		Складові показники
1	Виробничі	динаміка виробництва (зростання, спад, стабільний стан, темпи зміни)
		реальний рівень завантаження виробничих потужностей
		частка НДДКР у загальному обсязі робіт
		частка НДР в загальному обсязі НДДКР
		темп оновлення основних виробничих фондів (реновації)
		стабільність виробничого процесу (ритмічність, рівень завантаженості протягом певного часу)
		питома вага виробництва у ВВП (для особливо крупних підприємств-монополістів)
		оцінка конкурентоспроможності продукції
		вікова структура і технічний ресурс парку машин і устаткування
		обсяг портфелю замовлень (загальний обсяг передбачуваних продажів)
2	Фінансові	фактичний і необхідний обсяг інвестицій (для підтримки і розвитку наявного потенціалу)
		рівень інноваційної активності (обсяг інвестицій в нововведення)
		рівень рентабельності виробництва
		фондовіддача (капіталомісткість) виробництва
		прострочена заборгованість (дебіторська і кредиторська)
		частка забезпеченості власними джерелами фінансування оборотних коштів, матеріалів, енергоносіїв для виробництва
		рівень оплати праці по відношенню до середнього показника по галузі або економіці в цілому
3.	Соціальні	рівень заборгованості по зарплаті
		втрати робочого часу
		структура кадрового потенціалу (вікова, кваліфікаційна):

Індикативний підхід передбачає оцінку економічної безпеки підприємства на основі зіставлення реальної вартості результатів фінансово-господарської діяльності з показниками, за якими встановлено ліміти. При цьому показники (показники), що визначають економічну безпеку, об'єднані в різні групи. Вибір показників для оцінки рівня економічної безпеки підприємства і того, як вони згруповані, залежить від характеристик галузі, важливості загроз і суб'єктивних переваг.

Підхід до ресурсних функцій заснований на припущенні, що, охоплюючи різні функціональні області підприємства і найбільш ефективно використовуючи корпоративні ресурси, можна уникнути ризиків за рахунок зміцнення внутрішніх можливостей і створення умов для сталого розвитку. Критерії оцінки тут базуються на всіх функціональних елементах економічної безпеки (Фінанси, технології, технології, інтелектуальні, людські ресурси,

регулювання, навколишнє середовище, знання, влада тощо).)- це рівень ресурсоефективності. Тобто раціональне використання ресурсів вважається основою для запобігання загрозам економічній безпеці. Оцінка рівня економічної безпеки представлена як система, що складається з функціональних компонентів, і кожна з таких функціональних груп також є системою показників [3].

Заснований на оцінці економічного ризику підхід передбачає виявлення та аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, що загрожують безпеці підприємства, на основі методу кількісної та якісної оцінки тих чи інших ризиків. В результаті розраховуються збитки, порівнянні з сумою прибутку, доходу або майна, для різних загроз і несприятливих факторів. У певному сенсі прибуток може розглядатися як стандарт економічної безпеки, а рівень безпеки оцінюється на основі здатності бізнесу нейтралізувати виявлені ризики [4].

Програмно-цільовий підхід заснований на інтеграції показників, що визначають рівень економічної безпеки підприємства. При використанні цього підходу велику увагу слід приділяти вибору показників і визначення методу інтегрування. Також складно встановити коефіцієнти значущості на основі методів експертної оцінки. Система показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства відображена у додатку 1.

Після систематизації показників (Додаток 2) потрібно розрахувати коефіцієнти зміни. Після цього можна оцінити кожен структурний елемент економічної безпеки підприємства.

Нормативне значення всіх перерахованих вище показників на рівні компонентів економічної безпеки дорівнює 1, тобто тільки в цьому випадку визначається рівень компонентів економічної безпеки.

Так, якщо значення узагальненого показника (R) більше 1, то рівень економічної безпеки підприємства можна вважати задовільним, а якщо менше 1, то рівень економічної безпеки підприємства можна вважати задовільним.

2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «Торговий дім «Гідросила»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ "Гідросила" - завод з виробництва шестерних насосів, що входить до складу "Гідросила груп". Сьогодні група підприємств "Гідросила" є найбільшим виробником гідравлічних силових машин і компонентів гідравлічних систем в країнах СНД.

З набуттям Україною незалежності та прийняттям національної приватизації державних підприємств у 1994 рр. відповідно до Указу Президента України "Про заснування підприємств" та правил процедури створення, а також наказу Міністерства машинобудування, відкрите акціонерне підприємство "Гідросила" була створена на базі заводу "Гідросила" в Кіровоградській області. Підприємство була перереєстрована, майно підприємства було оцінено для формування статутного капіталу ВАТ "Гідросила", зареєстрований перший випуск цінних паперів підприємства і проданий громадянам України. У 2011 році ВАТ "Гідросила" було перейменовано в Публічне акціонерне товариство «Гідросила».

Згідно до Статуту Товариства, метою його створення є отримання прибутку від діяльності товариства, об'єднання матеріальних і фінансових ресурсів юридичних та фізичних осіб для здійснення економічної, технологічної та постачальницько-збутової діяльності, задоволення потреб підприємств всіх форм власності та громадян в продукції та послугах товариства шляхом здійснення виробничо-господарської та іншої діяльності

Місія підприємства в нинішній реальності-розвивати його на основі розвитку традицій в області технологічних інновацій, якості, культури і людських відносин, виробляти з використанням вискоєфективних технологій, задовольняти потреби неділі гідравлічного обладнання з його кваліфікованим персоналом.

Що стосується управління, то вищим керівним органом підприємства є загальні збори акціонерів, які збираються принаймні раз на рік і визначають основні напрямки діяльності акціонерного товариства. Наглядова рада захищає права акціонерів і управляє діяльністю виконавчої ради (виконавчого органу). Сама Рада директорів, роботу якої очолює голова-Керуючий директор, також керує поточною діяльністю підприємства. Стратегія розвитку ВАТ "Гідросила" виглядає наступним чином::

- 1) постійне зростання та вдосконалення бізнесу, пошук та впровадження найбільш ефективного бізнес-процесу;
- 2) Розвиток досвіду, моральних і духовних якостей співробітників;
- 3) розвивати корпоративні відносини і створювати комфортні умови праці;
- 4) постійне підвищення рівня соціального захисту працівників підприємства.

Асортимент продукції, що виготовляється на АТ «Гідросила»: Насоси шестеренні серії Г; Насоси шестеренні серії УНІВЕРСАЛ; Насоси і гідромотори шестеренні серії К; Насоси шестеренні серії Т; Насоси шестеренні серії N; Насоси шестеренні серії G; Насоси шестеренні НМШ; Насоси шестеренні серії MASTER; Насоси шестеренні серії ANTEY; Насоси шестеренні інші; Система FAN DRIVE в комплектації з насосом шестеренним.

У таблиці 2.2 відображена структура виробництва і продажів підприємства, щоб зрозуміти, яку частку в загальному обсязі займають окремі види продукції.

Дані таблиці 2.2 показують, що основну частку виробництва підприємства складають насоси основної серії (в 2019 році - 43%). У 2019 році його частка в обсязі продажів склала 52%. Шестерні насоси серії Master призначені для гідравлічних систем з номінальним тиском 16 МПа і 20 МПа. Оптимальні дизайнерські рішення і сучасні конструктивні матеріали забезпечують стабільну продуктивність.

Підприємству надається обладнання в наступних обсягах:

- Металорізальний верстат-846 шт.;
- Теплове обладнання - 34 шт.
- Ливарне обладнання - 116 шт.
- Кувальний прес - 82 шт.
- Нестандартні - 176 шт. (випробувальний стенд, саморобна машинка для стрижки ниток, пральна машина).

Таблиця 2.1. - Структура випуску та реалізації продукції АТ «Гідросила», %

Найменування продукції	Реалізація			Випуск		
	2019	2020	2021 ⁹	2019	2020	2021 ⁹
Всього по ПАТ	100	100	10	100	100	100
Насоси шестеренні серії Г	7,6	4,7	7,7	7,7	7,8	5,1
Насоси шестеренні серії УНІВЕРСАЛ	22,7	9,9	20,0	25,0	23,2	13,7
Насоси і гідромотори шестеренні серії К	1,3	2,3	1,7	1,2	1,5	2,0
Насоси шестеренні серії Т	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
Насоси шестеренні серії N	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Насоси шестеренні серії G	0,4	0,1	0,2	0,4	0,2	0,1
Насоси шестеренні НМШ	2,6	3,5	3,7	2,8	3,5	3,5
Насоси шестеренні серії MASTER	41,6	56,0	43,5	38,5	39,3	52,0
Насоси шестеренні серії ANTEY	23,0	22,5	22,3	23,3	22,9	22,4
Насоси шестеренні інші	0,4	0,4	0,6	0,7	1,2	0,8

Завдяки наявності такого обсягу обладнання вдається забезпечити замкнутий цикл оброблюваних деталей і мінімізувати закуповується виріб. З придбаної продукції можна відзначити вироби фурнітури і гумової техніки.

Виробнича площа $\approx 29\,000\text{ м}^2$. Всі продукти проходять обов'язкове тестування.

За останні 8 років було переобладнано групу роторно-зубчастих верстатів, придбано 21 токарний центр, також придбано 12 фрезерних верстатів з ЧПУ, 1 шліфувальний верстат з ЧПУ та 1 зуборізний фрезерний верстат з ЧПУ. Крім того, ливарний завод був модернізований шляхом

придбання 3 ливарних цехів для лиття під високим тиском з роботами, 5 машин для лиття під високим тиском без роботів та 1 Машина для лиття під низьким тиском.

Тому підприємство систематично працює в області технологічних інновацій та редизайну машинного парку. В останні роки було створено 12 обробних центрів, зубчасте обробне обладнання, Верстати для координатного свердління і наскрізного шліфування, машини для лиття під високим тиском і т.д. як і багато провідних виробників в Європі, Америці та Японії, працюють на високоточному сучасному обладнанні. Велика увага була приділена унікальній верстатобудівної промисловості, і інвестиції збільшилися в чотири рази. Розробка і виробництво самого верстата в основному використовуються для збільшення існуючих виробничих потужностей і розробки нових продуктів.

Для виробництва використовуються стандарт ISO9001, система якості, принцип бережливого виробництва та автомобільний стандарт якості. Об'єднавши все це, можна буде забезпечити виробниче обладнання для виробництва 120 тисяч насосів на рік.

На поточному етапі розвитку ВАТ " Гідросила " характеризується розширенням асортименту, підтримкою високої якості і подальшими перспективами, безпосередньо пов'язаними з парком використовуваних технологій і обладнання.

Таким чином, в якості основних тенденцій розвитку світового гідравлічного обладнання, особливо шестерних насосів і гідравлічних двигунів, слід зазначити наступні:

- Підвищення робочого тиску до 30 МПа;
- Розширення асортименту продукції;
- Покращені робочі характеристики: зниження шуму, енергозбереження за рахунок підвищення ефективності гідравлічної машини, повне усунення зовнішніх витоків і екологічна безпека за рахунок використання екологічно чистого гідравлічного масла.;

- Широкий діапазон параметрів і розмірів (стандарт ISO), починаючи з каналок для ущільнень і закінчуючи параметрами всіх гідравлічних вузлів і електроніки компонентів, а також габаритними і приєднувальними розмірами.;

- Щільне поєднання електронних систем управління і гідравлічних приводів дозволяє використовувати "розумні" насоси для забезпечення задоволення індивідуальних вимог замовника; спрощує управління; підвищує продуктивність; забезпечує діагностику несправностей;

- Поліпшення якості та стандартизація методів випробувань на основі сертифіката виробництва ISO9000;

- Підвищена безпека, включаючи використання європейських нормативних документів EN292 і EN982;

- Широке використання автоматизованого проектування та тестування чітко визначених комп'ютерних моделей;

- Поліпшення технічного обслуговування, включаючи будівництво мережі

"Гарячих ліній" які можуть працювати цілодобово.

Оскільки продукція АТ "Гідросила" представлена широким асортиментом шестерних насосів, вони здатні задовольнити потреби як масових насосів, так і насосів малої серії. Типовими перевагами АТ "Гідросила" на неділю гідравлічного обладнання є::

- 1) широка мережа центрів безпеки та обслуговування;
- 2) цінова політика дилерської мережі;
- 3) традиційні види продукції, які завдяки присутності декількох брендів збільшують частку неділі і цінову конкуренцію, ;

- 4) низька ціна проти ціни виробника по всьому світу;

- 5) наявність регіональних складів в основних центрах розподілу запчастин СНД;

- 6) широка дилерська та дистриб'юторська мережа для планування обсягу закупівель відповідно до мережі продажів;

- 7) участь у найважливіших виставках країн СНД і далекого зарубіжжя;
- 8) багаторічний досвід роботи у співпраці з "повним комплектом" послуг з проектування об'єктів;
- 9) спеціалісти з обслуговування проходять безперервне навчання;
- 10) електронна система для отримання заявок від дилерської мережі;
- 11) наявність сторінок підприємства в соціальних мережах.

Насоси поставляються як на складальний ринок, так і на експлуатаційний.

Продукції АТ "Гідросила" характеризується наступним чином:

- Продукція від надійних постачальників-постачання гідравлічних силових машин і деталей гідравлічної системи для всіх видів мобільних машин з більш ніж 50-річним виробничим досвідом (досвід, технології).;
- Можливість комплектації гідравлічної системи деталями від 1 виробника-постачальника;
- Гнучка система конфігурації продукту "відповідно до вимог клієнта";
- 100% продукту проходить приймальні випробування.
- Гарантійний термін становить 24 місяці. (В 2 рази більше, ніж у конкурентів);
- Система менеджменту якості підприємства сертифікована на відповідність стандарту ISO9001-2015;
- Торгові установи, кінцеві користувачі (ринки експлуатації);
- Широкий асортимент гідравлічних машин;
- Сприймається якість, зовнішній вигляд і упаковка продукції не поступаються європейським виробникам;
- Можливість ідентифікації протягом терміну служби (маркування інформації про виробника і дату випуску); Упаковка і маркування забезпечують захист від підробок, на відміну від аналогів.

Таблиця 2.2. - Порівняльний аналіз конкурентних переваг АТ «Гідросила»

№ п/п	Показник	АТ «Гідросила»	Vivolo (Італія)	KAZEL (Туреччина)	Jihostroj (Чехія)
1.	Лідуючі позиції на ринку	+	+	+	+
2.	Повний цикл виробництва	Від ливарних заготовок до пакування	—	—	—
3.	Гнучка система конфігурації продукту	+	+	—	+
	Гарантійний термін	24 місяці	12 місяців	12 місяців	12 місяців
5.	Відсоток продукції, яка проходить приймально- здавальні випробування	100%	50%	80%	90%
6.	Досвід виробництва, років	88 років	33 роки	68 років	20 років
7.	Упаковка та маркування забезпечує захист від підробок	+	+	+/-	+

У результаті вивчення особливостей ринкової кон'юнктури АТ "Гідросила", можна зробити висновок, що успіх підприємства на ринку гідравліки визначається наявністю повного виробничого циклу, оптимальним співвідношенням ціна–якість і швидкою доставкою готової продукції. АТ "Гідросила" має оновлену систему корпоративного управління, яка значно покращує як бухгалтерський облік, так і технологічні процеси.

2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності

Проаналізуємо основні фінансові показники АТ "Гідросила" за 2019-2021 роки. Звернимо особливу увагу на баланс доходів, витрат та заробітної плати. Показники наведені в таблиці 2.3

Таблиця 2.3. - Показники діяльності АТ «Гідросила» за 2019-2021 рр.,
тис. грн.

Показники	2019	2020	2021	Відхилення 2019-2020		Відхилення 2020-2021		Відхилення 2019-2021	
				+/-	%	+/-	%	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	519383,0	571227,0	504941,0	+51844,0	+10,0	-66286,0	-11,6	-14442,0	-2,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт), у т. ч.:	422279,0	470239,0	433102,0	+47960,0	+11,4	-37137,0	-7,9	+10823,0	+2,6
– матеріальні витрати	313043,0	356339,0	297537,0	+43296,0	+13,8	-58802,0	-16,5	-15506,0	-5,0
– витрати на оплату праці	96404,0	116330,0	118466,0	+19926,0	+20,7	+2136,0	+1,8	+22062,0	+22,9
– відрахування на соціальні заходи	21119,0	25384,0	25852,0	+4265,0	+20,2	+468,0	+1,8	+4733,0	+22,4
Амортизація	29440,0	30623,0	32214,0	+1183,0	+4,0	+1591,0	+5,2	+2774,0	+9,4
Чистий прибуток (збиток)	50955,0	10633,0	728,0	-40322,0	-79,1	-9905,0	-93,2	-50227,0	-98,6

Як видно з таблиці 2.3, чистий прибуток знизиться, виробничі витрати збільшаться, заробітна плата також збільшиться, а чисельність персоналу скоротиться.

Проведення фінансового аналізу бізнесу дозволить вам знати, в якому напрямку ви повинні рухатися, щоб зменшити збитки.

Вартість необоротних активів підприємства у 2019-2021 роках збільшилася на 5799,0 тис.грн (2,3%), а вартість поточних активів збільшилася на 15573,0 тис. грн (7,7%). Збільшення вартості необоротних активів-позитивна тенденція, що свідчить про поліпшення матеріально-технічної бази підприємства.

Що стосується складу боргу, то коефіцієнт боргу збільшився на 1,6 процентного пункту через зниження коефіцієнта капіталу та коефіцієнта цільового фонду на 1,6 процентного пункту.

Це негативна тенденція, оскільки вона ставить підприємство в залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Слід зазначити період 2019-2021 років Фінансовий звіт підприємства (ф. порівняно з 1-м) дебіторська заборгованість збільшилася на 299,0 тис.грн (18,5%).

Таке збільшення негативно вплинуло на рівень ліквідності підприємства. Збільшення вартості необоротних активів-позитивна тенденція, що свідчить про поліпшення матеріально-технічної бази підприємства. Кредиторська заборгованість за вказаний період збільшилася майже вдвічі (1 236,4 тис.грн), що в цілому є негативною тенденцією.

Найбільшу частку поточних зобов'язань підприємства за вказаний період займають короткострокові позики, отримані від банків - 78,7% в 2019 році і 98,2% в 2020 році.

Про недоліки роботи підприємства свідчить наявність дебіторської та кредиторської заборгованості. Для стабільного фінансового становища темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості повинні бути збалансовані один з одним або, в крайніх випадках, темпи зростання дебіторської заборгованості повинні перевищувати темпи зростання кредиторської заборгованості.

Як бачимо, ця умова виконується на підприємстві у 2019-2020 роках, а у 2021 році кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську заборгованість.

Зниження дебіторської заборгованості є позитивним показником для бізнесу, якщо воно пов'язане зі скороченням терміну погашення, і негативним показником для бізнесу, якщо воно пов'язане зі зниженням відвантажень.

Цей момент буде детально обговорюватися в ході аналізу показників ліквідності та ділової активності підприємства.

Для вивчення структурних змін необхідно додатково визначити питому частку кожного типу майна в загальній балансовій валюті, вивчити причини змін у структурі майна та джерела їх виникнення. Розрахуємо наступні відносні показники.

1. Середній розмір основних засобів, тис. грн. ($\overline{OЗ}$) – це середній розмір основних засобів підприємства протягом звітного періоду:

$$\overline{OЗ} = \frac{\Phi.1 \text{ p.1010 (зр.3 + зр.4)}}{2}. \quad (2.1)$$

$$2019 \text{ р. } \overline{OЗ} = (158639 + 159931) / 2 = 159285$$

$$2020 \text{ р. } \overline{OЗ} = (159931 + 189629) / 2 = 174780$$

$$2021 \text{ р. } \overline{OЗ} = (189629 + 179501) / 2 = 184565$$

2. Фондоозброєність, тис.грн. / чол. (Φ_o) – це показник середньорічної вартості основних фондів підприємства до середньооблікової чисельності працюючих протягом звітного періоду:

$$\Phi_o = \Phi_p / \Phi. \text{ ч.р (середнє значення)} \quad (2.2)$$

$$2019 \text{ р. } \Phi_o = 519383 / 1128 = 460,44$$

$$2020 \text{ р. } \Phi_o = 571227 / 1117 = 511,39$$

$$2021 \text{ р. } \Phi_o = 504941 / 1019 = 495,52$$

3. Фондовіддача основних фондів, грн. / грн. ($\Phi_{\text{в}}$) – показник отриманого доходу, від реалізації продукції,:

$$\Phi_{\text{в}} = \Phi. \text{ о.д} / \Phi. \text{ р.р} \text{ (середнє значення)} \quad (2.3)$$

$$2019 \text{ р. } \Phi_{\text{в}} = 519383/159285 = 3,26$$

$$2020 \text{ р. } \Phi_{\text{в}} = 571227/174780 = 3,27$$

$$2021 \text{ р. } \Phi_{\text{в}} = 504941/184565 = 2,73$$

4. Частка основних засобів в активах ($\text{Ч}_{\text{о.з.}}$) – це частина, інвестованих коштів в основні засоби. Розраховується як відношення первісної вартості основних засобів до активів підприємства:

$$\text{Ч}_{\text{о.з.}} = \Phi. \text{ і (гр. 4)} / \Phi. \text{ о (гр.4)} \quad (2.4)$$

$$2019 \text{ р. } \text{Ч}_{\text{о.з.}} = 389223/455974 = 0,85$$

$$2020 \text{ р. } \text{Ч}_{\text{о.з.}} = 440088/508365 = 0,86$$

$$2021 \text{ р. } \text{Ч}_{\text{о.з.}} = 447367/477346 = 0,93$$

5. Коефіцієнт зносу основних засобів ($\text{К}_{\text{зн.о.з.}}$) – показник рівня фізичного зносу основних фондів. Є відношенням зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів:

$$\text{К}_{\text{зн.о.з.}} = \Phi. \text{ з.о (гр. 4)} / \Phi. \text{ д.в (гр. 4)} \quad (2.5)$$

$$2019 \text{ р. } \text{К}_{\text{зн.о.з.}} = 229292/389223 = 0,58$$

$$2020 \text{ р. } \text{К}_{\text{зн.о.з.}} = 250459/440088 = 0,56$$

$$2021 \text{ р. } \text{К}_{\text{зн.о.з.}} = 267866/447367 = 0,60$$

6. Коефіцієнт оновлення основних засобів ($\text{К}_{\text{он.о.з.}}$) – показує рівень фізичного оновлення основних фондів. Розраховується як відношення збільшення за звітний період первісної вартості основних засобів до первісної вартості основних засобів на кінець року:

$$\text{К}_{\text{он.о.з.}} = \Phi. \text{ п.в.} / \Phi. \text{ п.в.р. (гр.4)} \quad (2.6)$$

$$2019 \text{ р. } \text{К}_{\text{он.о.з.}} = (389223-363364)/389223 = 0,07$$

$$2020 \text{ р. } \text{К}_{\text{он.о.з.}} = (440088-389223)/440088 = 0,11$$

$$2021 \text{ р. } \text{К}_{\text{он.о.з.}} = (447367-440088)/447367 = 0,02$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{он.о.з.}} = (389223 - 363364) / 389223 = 0,07$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{он.о.з.}} = (440088 - 389223) / 440088 = 0,11$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{он.о.з.}} = (447367 - 440088) / 447367 = 0,02$$

7. Коефіцієнт мобільності активів ($K_{\text{моб.}}$) – означає кількість коштів на одиницю необігових:

$$K_{\text{моб.}} = \Phi. \text{ № 1, р. 1195 (гр. 4) + р. 1200 (гр. 4) } / \Phi. \text{ № 1, р. 1095 (гр.4)} (2.7)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{моб.}} = (203148 + 0) / 252826 = 0,80$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{моб.}} = (243827 + 0) / 264538 = 0,92$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{моб.}} = (218721 + 0) / 258625 = 0,84$$

Рекомендований рівень $K_{\text{моб.}} \geq 5$. У нашому випадку розрахунки показують, що за період 2019-2021 рр. цей показник не відповідає нормативному значенню.

Отримані результати відображено у табл. 2.5.

Дані табл. 2.5 свідчать про збільшення розміру основних фондів на підприємстві протягом 2019-2021 рр. Так, в 2019 р. їх обсяг складав 159285 тис. грн. У 2021 р. він зріс на 184565 тис. грн. та склав 2 5280 тис. грн., що є позитивним моментом.

Частка підприємств за вказаний період збільшилася на 35,08 тис.грн/чол. відповідно. У порівнянні з 2019 роком рівень механізації та автоматизації праці на підприємствах підвищується.

При цьому норма прибутковості фонду в 2021 році на 0,53 грн/грн нижче відповідного показника в 2019 році. Це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів у товаристві.

Згідно з розрахунком коефіцієнта амортизації основних засобів, він збільшується протягом 3 звітних періодів у міру зниження первісної вартості основних засобів і зниження їх технічного рівня. Значення цього коефіцієнта в 2021 році становить 0,6, що є негативним явищем, що вказує на наступне:

Таблиця 2.5. - Показники майнового стану підприємства за 2019-2021 рр.

№ з/п	Назва показника	Умовне позначення	2019	2020	2021	Відхилення, +/-			Нормативне значення
1.	Середня величина основних засобів, тис. грн.	$\overline{OЗ}$	15928 5	17478 0	184565	15495	9785	25280	Збільшення
2.	Фондоозброєність, тис.грн. / чол.	Φ_0	460,4 4	511,3 9	495,52	50,95	-15,87	35,08	Збільшення
3.	Фондовіддача основних фондів	$\Phi_в$	3,26	3,27	2,73	0,01	-0,54	-0,53	Зменшення
4.	Частка основних засобів в активах	$\text{Ч}_{o.z.}$	0,85	0,86	0,93	0,01	0,07	0,08	Зменшення за умов незмінних або зростаючих обсягів реалізації
5.	Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{зн.o.z.}$	0,58	0,56	0,6	-0,02	0,04	0,02	Зменшення
6.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	$K_{он.o.z.}$	0,07	0,11	0,02	0,04	-0,09	-0,05	Збільшення за умов виключення інфляційного фактора
7.	Коефіцієнт мобільності активів	$K_{моб.}$	0,8	0,92	0,84	0,12	-0,08	0,04	Збільшення; рекомендований рівень $K_{моб.} \geq 5$

Рівень оновлення матеріально-технічної бази підприємства у 2021 році недостатній, це найбільший показник.

Відповідність науково-технічним досягненням основних фондів формується в процесі реконструкції. Коефіцієнт поповнення на кінець 2021 року становить 0,02, що менше, ніж у 2019 та 2020 роках, що вказує на найвищий рівень амортизації фондів та найгірший технічний стан, що є однією з ознак виробничого ризику.¹

Отже, для підвищення ефективності використання основних засобів підприємства необхідно постійно відновлювати старі засоби, обладнання, закуповувати нові машини і засоби праці. Це значно підвищує продуктивність праці, умови праці і, як наслідок, викликає суттєві позитивні зміни в господарській діяльності підприємства.

Платоспроможність-це здатність повністю виконувати свої платіжні

зобов'язання та надавати необхідні та достатні засоби для виконання цих зобов'язань.

Для аналізу активи та зобов'язання на балансі згруповані відповідно до (1) зменшення ліквідності (активів) та (2) ступеня терміновості платежу (погашення) (зобов'язань).

Таблиця 2.6. - Аналіз ліквідності балансу, тис. грн.

№ з/п	Групи активів	Умовне позначення	Сума рядків балансу	2017	2018	2019
1	Високоліквідні	A_1	P1160-P1165	4003	342	2573
2	Швидколіквідні	A_2	P1125-P1155	122857	154604	120185
3	Повільноліквідні	A_3	P1100, P1190	76288	88881	96135
4	Важколіквідні	A_4	P1095	252826	264538	258625
БАЛАНС				455974	508365	477518
№ з/п	Групи зобов'язань	Умовне позначення	Сума рядків балансу	2017	2018	2019
1	Найбільш термінові	Π_1	P1615-P1630, P1690	36115	27618	22813
2	Короткострокові	Π_2	P1600-P1610	9900	57605	29857
3	Довгострокові	Π_3	P1595	1268	400	311
4	Постійні	Π_4	P1495	398575	409148	409825
БАЛАНС				445858	494771	462806

Фактичне співвідношення за даними табл. 2.5 становить:

Таблиця 2.7. - Баланс ліквідності підприємства, тис. грн.

2019 р.	2020 р.	2021 р.
$4003 \leq 36115$	$342 \leq 27618$	$2573 \geq 22813$
$122857 \geq 9900$	$154604 \geq 57605$	$120185 \leq 29857$
$76288 \geq 1268$	$88881 \geq 400$	$96135 \geq 311$
$252826 \leq 398575$	$264538 \leq 409648$	$258625 \leq 409825$

Якщо дотримані перші 3 невідповідності, тобто якщо поточний актив перевищує зовнішній борг підприємства, остання невідповідність обов'язково дотримується. Це означає, що підприємство має власний оборотний капітал, а це означає, що дотримані мінімальні умови фінансової стабільності.

Згідно з розрахунками, наведеними в таблиці 2.5, баланс підприємства не є абсолютно мінливим в період з 2019 по 2020 р.

В результаті ми прагнемо значно поліпшити ліквідність нашого балансу в 2021 році, що в цілому позитивно позначається на показниках нашого фінансового стану. Ми розраховуємо відносні показники для комплексної оцінки ліквідності та платоспроможності.

Для комплексної оцінки ліквідної та платоспроможності розрахуємо відносні показники. Розрахунок виконується за даними балансу – форми № 1.

1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) ($K_{\text{покр}}$) – характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року:

$$K_{\text{покр}} = \Phi. \text{ № 1, р. 1195 (гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695 (гр.4)} (2.10)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{покр}} = 203148/56131 = 3,62$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{покр}} = 243827/98817 = 2,50$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{покр}} = 218721/67210 = 3,25$$

2. Коефіцієнт ліквідності швидкої ($K_{\text{шв.лікв}}$) – показує, скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Розраховується як відношення різниці оборотних активів та запасів до поточних зобов'язань підприємства:

$$K_{\text{шв.лікв}} = \Phi. \text{ № 1, [(р.1195 – р.1100) (гр.4)]} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695 (гр.4)} (2.11)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{шв.лікв}} = (203148-76288)/56131 = 2,26$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{шв.лікв}} = (243827-88881)/98817 = 1,56$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{шв.лікв}} = (218721-96135)/67210 = 1,82$$

3. Коефіцієнт ліквідності абсолютної ($K_{абс.лікв}$) – це готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Є відношенням грошових коштів підприємства до його поточних зобов'язань:

$$K_{абс.лікв} = \Phi. \text{ № 1, р. 1165 (гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695 (гр.4)} (2.12)$$

$$2019 \text{ р. } K_{абс.лікв} = 4003/56131 = 0,07$$

$$2020 \text{ р. } K_{абс.лікв} = 342/98817 = 0,003$$

$$2021 \text{ р. } K_{абс.лікв} = 2573/67210 = 0,038$$

4. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ($K_{деб./кред.}$) – це здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року:

$$K_{деб./кред} = \Phi. \text{ № 1, сума р. (1125-1155) (гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695 (гр.4)} (2.13)$$

$$2019 \text{ р. } K_{деб./кред} = 122857/56131 = 2,20$$

$$2020 \text{ р. } K_{деб./кред} = 154604/98817 = 1,56$$

$$2021 \text{ р. } K_{деб./кред} = 120185/67210 = 1,788$$

Як видно з таблиці, коефіцієнт покриття за звітний період вище його стандартного значення, тобто у підприємства є реальна можливість покрити поточні зобов'язання за рахунок оборотних коштів. Поточні зобов'язання підприємства в 2019 році становлять 3,62 гривні поточних активів на кожен гривню.

Значення цього коефіцієнта в кінці терміну становить всього 1,82. Тобто у підприємства достатньо власного оборотного капіталу для покриття поточних зобов'язань, але сума трохи зменшилася.

Таблиця 2.8. - Показники оцінки ліквідності
підприємства за 2019-2021 рр.

№ з/п	Назва показника	Умовн познач	2019	2020	2021	Відхилення, +/-			Норматив не значення
						2019 - 2020	2020- 2021	2019- 2021	
1.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$K_{\text{покр.}}$	3,62	2,50	3,25	-1,12	+0,75	-0,37	Збільшення; критичне значення $K_{\text{покр.}}=1$; при $K_{\text{покр.}} < 1$ підприємство має неліквідний баланс. Якщо $K_{\text{покр.}} = 1-0,5$, підприємство своєчасно ліквідує борги
2.	Коефіцієнт ліквідності швидкої	$K_{\text{шв.лікв.}}$	2,26	1,56	1,82	-0,7	+0,26	-0,44	Збільшення; має бути $K_{\text{шв.лікв.}} > 1$; у міжнародній практиці $K_{\text{шв.лікв.}}$ $= 0,7-0,8$
3.	Коефіцієнт ліквідності абсолютної	$K_{\text{абс.лікв.}}$	0,07	0,003	0,038	-0,067	+0,035	-0,032	Збільшення; мінімальне значення $K_{\text{абс.лікв.}} = 0,2-0,35$
4.	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	$K_{\text{деб./кред.}}$	2,20	1,56	1,788	-0,64	+0,228	-0,412	Рекомендоване значення $K_{\text{деб./кред.}} = \geq 1$

Як видно з таблиці, коефіцієнт покриття за звітний період вище його стандартного значення, тобто у підприємства є реальна можливість покрити поточні зобов'язання за рахунок оборотних коштів. Поточні зобов'язання підприємства в 2019 році становлять 3,62 гривні поточних активів на кожну гривню. Значення цього коефіцієнта в кінці терміну становить всього 1,82. Тобто у підприємства достатньо власного оборотного капіталу для покриття поточних зобов'язань, але сума трохи зменшилася. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності на початок періоду становить 2,26, що вище стандартного,

що вказує на те, що підприємство може погасити в 2,26 рази більше своїх поточних зобов'язань за рахунок грошових коштів і очікуваних фінансових надходжень.

Фінансова стабільність підприємства є основним показником стабільного функціонування підприємства. Він розраховується за такою формулою:

$$P_k = \text{ф. № 1, р. 1195 (гр.4)} - 1695 \text{ (гр.4)} (2.14)$$

$$2019 \text{ р. } P_k = 203148 - 56131 = 147017$$

$$2020 \text{ р. } P_k = 243827 - 98817 = 145010$$

$$2021 \text{ р. } P_k = 218721 - 67210 = 151511$$

2. → Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами ($K_{з.в.к}$) — це абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Розраховується як відношення власних обігових коштів до оборотних активів підприємства:¶

$$K_{з.в.к} = P_k / \text{ф. № 1, р. 1195 (гр.4)} (2.15) ¶$$

$$2019 \text{ р. } K_{з.в.к} = 147017 / 203148 = 0,72$$

$$2020 \text{ р. } K_{з.в.к} = 145010 / 243827 = 0,59$$

$$2021 \text{ р. } K_{з.в.к} = 151511 / 218721 = 0,69$$

3. → Маневреність робочого капіталу ($M_{р.к}$) — частка запасів, тобто матеріальних, виробничих активів у власних обігових коштах; обмежує свободу маневру власними коштами:¶

$$M_{р.к} = \text{Ф. № 1, р. 1100 (гр.4)} / P_k (2.16) ¶$$

$$2019 \text{ р. } M_{р.к} = 76288 / 147017 = 0,52$$

$$2020 \text{ р. } M_{р.к} = 88881 / 1452010 = 0,61$$

$$2021 \text{ р. } M_{p.k} = 96135/151511 = 0,63$$

4. → Маневреність власних обігових коштів ($M_{в.о.к.}$) — частка абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах; дає свободу фінансового маневру: ¶

$$M_{в.о.к.} = \Phi \cdot \text{№} 1 \text{ р.} \cdot 1165 \cdot (\text{гр.4}) / P_k \cdot (2.17) ¶$$

$$1. M_{в.о.к.} = 4003/147017 = 0,027$$

$$M_{в.о.к.} = 342/145010 = 0,002 ¶$$

$$M_{в.о.к.} = 2573/151511 = 0,0$$

5. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів ($K_{заб.в.о.к.}$) — показує, наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними активами. Розраховується як відношення власних обігових коштів до запасів: ¶

$$K_{заб.в.о.к.} = P_k / \Phi \cdot \text{№} 1, \text{ р.} \cdot 1100 \cdot (\text{гр.4}) \cdot (2.18) ¶$$

¶

$$2017 \text{ р. } K_{заб.в.о.к.} = 147017/76288 = 1,93 ¶$$

$$2018 \text{ р. } K_{заб.в.о.к.} = 145010/88881 = 1,63 ¶$$

$$2019 \text{ р. } K_{заб.в.о.к.} = 151511/96135 = 1,58 ¶$$

6. Коефіцієнт покриття запасів ($K_{покр.зап.}$) — показує, скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго- та короткострокових зобов'язань: ¶

$$K_{покр.зап.} = \Phi \cdot \text{№} 1 \cdot [(p \cdot 1495 - 1095 + 1595 + 1600 + 1610)] \cdot (\text{гр.4}) / ¶$$

$$\Phi \cdot \text{№} 1, \text{ р.} \cdot 1100 \cdot (\text{гр.4}) \rightarrow (2.19) ¶$$

$$2019 \text{ р. } K_{покр.зап.} = (398575 - 252826 + 1268 + 9900 + 0) / 76288 = 2,06$$

$$2020 \text{ р. } K_{покр.зап.} = (409148 - 264538 + 400 + 57605 + 0) / 88881 = 2,28$$

$$2021 \text{ р. } K_{покр.зап.} = (409825 - 258625 + 311 + 29857 + 0) / 96135 = 1,89$$

7. Коефіцієнт фінансової незалежності ($K_{\text{авт.}}$):

$$K_{\text{авт.}} = \Phi. \text{ № 1, р.1495(гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, р. 1900 (гр.4)} (2.20)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{авт.}} = 398575/455974 = 0,87$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{авт.}} = 409148/508365 = 0,80$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{авт.}} = 409825/477346 = 0,86$$

8. Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{\text{фін.зал.}}$):

$$K_{\text{фін.зал.}} = 1 - K_{\text{авт.}} (2.21)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{фін.зал.}} = 1 - 0,87 = 0,13$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{фін.зал.}} = 1 - 0,80 = 0,20$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{фін.зал.}} = 1 - 0,86 = 0,14$$

9. Маневреність власного оборотного капіталу

$$(K_{\text{ман..в.к}}): K_{\text{ман..в.к}} = P_{\text{к}} / \Phi. \text{ № 1, р.1495 (гр.4)} (2.22)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{ман.в.к}} = 147017/398575 = 0,37$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{ман.в.к}} = 145010/409148 = 0,35$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{ман.в.к}} = 151511/409825 = 0,37$$

10. Позиковий капітал ($K_{\text{конц.п.к.}}$):

$$K_{\text{конц.п.к.}} = \Phi. \text{ № 1, [р.1595 + р. 1695 + р. 1700]} (\text{гр.4}) / \Phi. \text{ № 1, р. 1900 (гр.4)} \quad (2.23)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{конц.п.к.}} = (1268 + 56131 + 0)/455974 = 0,126$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{конц.п.к.}} = (400 + 98817 + 0)/508365 = 0,19$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{конц.п.к.}} = (311 + 67210 + 0)/477346 = 0,14$$

11 Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) ($K_{\text{ф.с.}}$):

$$K_{\text{ф.с.}} = \Phi. \text{ № 1, р.1495(гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, [р.1595 + р. 1695 + р. 1700]} (\text{гр.4}) \quad (2.24)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{ф.с.}} = 398575/(1268 + 56131 + 0) = 6,94$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{ф.с.}} = 409148/(400 + 98817 + 0) = 4,12$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{ф.с.}} = 409825/(311 + 67210 + 0) = 6,07$$

12. Показник левириджу ($K_{\text{фін.лев.}}$)

$$K_{\text{фін.лев.}} = \Phi. \text{ № 1, р. 1595 (гр.4)} / \Phi. \text{ № 1, р.1495 (гр.4)} \quad (2.25)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{фін.лев.}} = 1268/398575 = 0,003$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{фін.лев.}} = 400/409148 = 0,001$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{фін.лев.}} = 311/409825 = 0,0007$$

13. Коефіцієнт фін. стійкості ($K_{\text{фін.ст.}}$)

$$K_{\text{фін.ст.}} = \Phi. \text{ № 1, [р.1495 + р. 1595]} (\text{гр.4}) / \Phi. \text{ № 1, р. 1900 (гр.4)} \quad (2.26)$$

$$2019 \text{ р. } K_{\text{фін.ст.}} = (398575 + 1268)/455974 = 0,88$$

$$2020 \text{ р. } K_{\text{фін.ст.}} = (409148 + 400)/508365 = 0,80$$

$$2021 \text{ р. } K_{\text{фін.ст.}} = (409825 + 311)/477346 = 0,86$$

Отримані результати зводимо у Додаток 3.

Як видно з таблиці, за період з 2019 по 2021 рік більшість показників фінансового стану підприємства відповідають його нормативному значенню. На закінчення відзначимо основні результати аналізу фінансової діяльності АТ " Гідросила:

- 1) розширення господарської діяльності підприємства;
- 2) підприємство ліквідна;
- 3) фінансове становище підприємства стабільне, але має тенденцію до погіршення;
- 5) збільшення обсягу оборотних коштів;
- 6) зниження рівня ділової активності.

Зниження норми прибутку від продажів може відбутися за рахунок зниження ціни без зниження витрат або за рахунок збільшення витрат без підвищення ціни. Зниження цього показника означає зниження попиту на нашу продукцію, в результаті чого знижується рентабельність продажів, тобто знижується вартість, яку підприємство отримує при продажу цієї продукції.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

3.1. Умови забезпечення економічної безпеки підприємства

Функціонування підприємства під впливом внутрішніх і зовнішніх загроз, що посилюються конкуренцією, включають впровадження ряду процесів для управління економічною безпекою. Тому ми можемо виділити [7]:

- емпіричний аналіз факторів та загроз економічній безпеці;
- оцінка можливого впливу на ситуацію з економічною безпекою;
- моніторинг та управління показниками економічної безпеки;
- встановлення граничного значення допустимої величини потенційного збитку, заподіяного в результаті застосування загрози;
- здійснення заходів, спрямованих на зниження впливу таких загроз на економічну безпеку підприємства.

Залежно від впливу функціональних факторів, інструменти та методи, що використовуються в процесі економічної безпеки, можуть відрізнятися. Завдання управління економічною безпекою функціональних компонентів полягають у наступному:

- забезпечення фінансової ефективності та незалежності бізнесу;
- забезпечення високої конкурентоспроможності продукції;
- оптимізація процесів управління та корпоративної структури;
- сприяти розвитку людських ресурсів;
- захист сфери діяльності підприємства в правовому полі;
- створення та підтримка доступного корпоративного ІТ-середовища;
- обмеження впливу виробничих процесів на зовнішнє середовище.

Результати оцінки стану економічної безпеки промислових підприємств демонструють їхню здатність стабільно функціонувати та використовувати наявні ресурси для запобігання наслідкам більшості загроз [12].

Щоб запобігти погіршенню економічної безпеки, і розробити алгоритми для моніторингу, оцінки та вирівнювання впливу загроз організовують дії, спрямовані на реалізацію певних процесів управління економічною безпекою. Вдовенко Л.О. пропонує об'єднати процес управління економічною безпекою підприємства в єдину систему. Важливою особливістю системи є узгодженість і безперервність її процесів [5].

Початковим процесом управління економічною безпекою підприємства є оцінка її поточного стану.

Стійке поліпшення нинішнього стану економічної безпеки вимагає прийняття або розширення ряду організаційних, управлінських та економічних заходів, спрямованих на превентивний захист внутрішніх і зовнішніх інтересів підприємств. Такий комплекс заходів називається системою економічної безпеки і реалізується в кілька етапів [14]:

- встановлення цілей і принципів корпоративного управління;
- оцінка потенціалу розвитку підприємства, свот-аналіз;
- виявлення загроз безпеці, якісний і кількісний аналіз, визначення факторів нормального функціонування;
- розробка стратегій досягнення економічної безпеки;
- оцінка важливості потенційних загроз безпеці;
- розробка профілактичних захисних заходів (при наявності потенційної загрози), застосування реактивних захисних заходів (при активному впливі ознак загрози);
- прийняття управлінських рішень з урахуванням існуючих і прогнозованих загроз безпеці.

Система гарантування економічної безпеки має кілька функцій, які повинні виконуватися для забезпечення економічної безпеки підприємства. Постійне формування економічної безпеки, адаптації до поточних умов, широкий спектр використовуваних інструментів і якість аналізу економічних показників мають бути адаптовані до умов функціонування підприємства. Серед них:

- захисні функції (запобігання або зменшення впливу внутрішніх або зовнішніх загроз за рахунок накопичених ресурсів);
- регулююча функція (забезпечення регулюючого впливу на середовище потенційних загроз);
- превентивна функція (прогнозування появи загроз та інтенсивності їх можливих проявів, мобілізація ресурсів для стримування виникаючих загроз);
- Компенсаційна (запобігання існуючих загроз, компенсація наслідків їх впливу, відшкодування збитків);
- інноваційні можливості (застосування сучасних технологій, розроблених і наданих спеціально для специфіки підприємства з використанням інноваційних інструментів);

Загальний цільовий план щодо забезпечення економічної безпеки показано на малюнку 3.1.

Рис. 3.1. Формация умов досягнення підприємством економічної безпеки

Найбільш часто використовувані підприємства застосовують

реактивний підхід до забезпечення економічної безпеки. Реактивний підхід передбачає реагування на раніше виниклу загрозу або певний ступінь впевненості в її виникненні [21]. Для більш ефективного нейтралізації загрози економічній безпеці можна застосувати превентивний підхід, що зводить до мінімуму ймовірність загрози. Застосування превентивного підходу включає оцінку вартості обраних показників економічної безпеки та підготовку ресурсів у зв'язку з майбутніми реакціями на динаміку цих показників. Звичайно, навіть такий підхід не може гарантувати повного усунення загроз економічній безпеці. Проте необхідно поєднувати як реактивний, так і профілактичний підходи.

Підхід до забезпечення безпеки має ту ж фазу реалізації, що і реактивний підхід, але їх послідовність після вибору стратегії ділиться на дві складові. Перш за все, існує оцінка впливу загроз, визначення превентивних заходів та розрахунок потенційного впливу їх застосування. Якщо ефект від застосування профілактичних заходів позитивний, здійснюється їх реалізація та ініціюється визначення заходів реактивного втручання [22].

Відповідальність за функціонування системи управління економічною безпекою також розділена на всі рівні управління. Відповідальність за пряме управління загрозами лежить на власнику управління бізнес-процесами і функціями. Управління діяльністю по забезпеченню економічної безпеки ділиться на внутрішнє і зовнішнє і покладається на відповідні комітети управління і наглядові служби. Гарантом надійного управління станом економічної безпеки та ефективністю системи управління є Рада директорів підприємства, яка передає необхідну інформацію акціонерам.

Основна увага на підприємстві приділяється ряду груп аналогічних загроз, пом'якшення яких дозволяє максимально ефективно управляти ситуацією з економічною безпекою. Найпоширеніші загрози:

- ділової та промислової безпеки;
- екологічні;
- геополітичному розвитку;

- зовнішні та внутрішні;
- операційної ефективності;
- змін у законах;
- інформаційна.

Після етапу оцінки складного стану корпоративної безпеки процес моніторингу показників та контролю впливу загроз на економічну безпеку також є діагностичним інструментом. Результати цих взаємопов'язаних процесів (рис. 3.2) впливають на основу передумов для прийняття управлінських рішень і в кінцевому підсумку сприяють сталому розвитку економічної безпеки.

Рис. 3.2. Взаємозв'язок процесів моніторингу та контролю впливу

Застосуванням запропонованої моделі нечіткої логіки є її використання в задачах прогнозування. Мета розробки є здійснення аналізу потенційного

впливу загроз економічній безпеці. Для цього необхідно доповнити існуючий математичний апарат (введення вторинних нечітких множин) і розширити основу показників економічної безпеки.

Формація спрямована на забезпечення економічної безпеки підприємства буде ефективною, якщо вона включає в себе комплекс механізмів і засобів, що забезпечують ефективний захист від впливу загроз економічній безпеці.

3.2. Удосконалення системи управління ризиками

Повернення інвестицій, максимізація прибутку підприємством – це лише один з елементів процесу підвищення стійкості підприємства, який проявляється в збільшенні виробництва, зниженні залежності від імпорту і поліпшення фінансових показників.

Дослідження ризиків як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства розглядається самим підприємством не тільки як механізм управління ризиками, але і як інституційний захід, створений для створення середовища, придатного для процесу управління ризиками на рівні підприємства і сприяє систематичному зниженню ризиків. Слід зазначити, що вдосконалення системи управління ризиками повинно включати посилення ролі державних органів, що здійснюють національну політику в цій галузі, і посилення їх ролі в якості регулюючих і методологічних центрів, що сприяють розвитку системи.

Ми підходимо до класифікації ризиків з точки зору того, що діяльність промислових підприємств залежить від завантаженості виробництва, цільової еластичності низького попиту, характеру продукції, зв'язку ринку гідравлічної продукції з усіма галузями народного господарства. Аналіз літературних джерел показує, що більшість вчених розглядають управління ризиками як засіб зменшення ризику [23, 27, 36]. Однак, на наш погляд, при комплексному підході до формування системи управління ризик розглядається не тільки як

негативне явище, але і як можливість для зростання бізнесу як частини економічної системи в області розробки системи управління ризиками. Відсутність необхідної інформаційної інфраструктури для аналізу, прогнозування, управління ризиками, зростання негативних наслідків в області управління соціально-економічними системами, викликаних управлінням ризиками. Відсутність методологічного розвитку, інструментів і професійного персоналу в області управління ризиками створює проблеми щодо недостатнього забезпечення соціальними, екологічними та економічними ресурсами, безпеки підприємств і процесів.

Виявлення, контроль і управління ризиками, їх причинами і можливими наслідками спрямовані на досягнення поставлених цілей (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Система управління ризиками

Систематична структура вимагає всебічного розгляду всіх ризиків в цілому з урахуванням всіх взаємозв'язків і можливих наслідків і дозволяє враховувати не тільки вплив інструменту, але і всі ризики в цілому. Управління ризиками засноване на ризиках, з якими вони призначені для боротьби, але в залежності від місця розташування і зв'язності в системі і появи нових ризиків складність інших структур системи управління ризиками має на увазі функціональність і універсальність, тобто здатність справлятися з ризиками різного характеру і з різними наслідками їх реалізації. Модульність – здатність використовувати різні комбінації процедур управління ризиками. Це дозволяє враховувати деталі конкретної ситуації. Багаторівнева ієрархічна структура прийняття рішень забезпечує належний розподіл повноважень і відповідальності.

1. Висока ефективність системи управління ризиками відображає здатність досліджуваного набору заходів знизити ймовірність небажаних явищ і подолати їх наслідки. Призначена система повинна швидко реагувати на зміни умов, забезпечувати зворотний зв'язок, пропонувати ефективні рішення, орієнтовані на передбачувані результати, і скорочувати економічні втрати [30].

Основна мета процесу управління ризиками в бізнесі – досягти балансу, повною мірою використовуючи наявні можливості для отримання прибутку і запобігання збитків. Впровадження системи управління ризиками включає використання логічних і систематичних методів для виявлення, аналізу та оцінки, моніторингу, контролю та управління ризиками, властивими всім сферам діяльності, функцій або процесів підприємства. Ключовими елементами процесу управління ризиками повинні бути деталі бізнесу, основні принципи його діяльності, бізнес-процеси та інтеграція за участю кожного співробітника в управлінні ризиками. Водночас основною проблемою управління ризиками на корпоративному рівні, на наш погляд, є збір ключової інформації (ринкової та внутрішньої).

Доведено, що управління ризиками має ґрунтуватися на реалізації

необхідних рішень у певний момент часу, тому рекомендується враховувати не тільки інформацію зі стохастичними властивостями, а й дані, що відображають ймовірність змін. Це підвищує надійність оцінки впливу ризику на розроблену корпоративну стратегію. Показаний алгоритм управління ризиками (рис. 3.4) включає в себе 5 етапів (ідентифікація ризику, оцінка та аналіз втрат, оцінка та аналіз ризиків, оцінка соціальних ризиків, аналіз отриманих результатів), які дозволяють відстежувати стан ризику з урахуванням складних взаємозв'язків стратегічного і тактичного управління ризиками.

Виходячи з того, що найбільш складним напрямком діяльності в управлінні економічними ризиками є створення теоретичних і практичних механізмів пом'якшення негативних факторів, ефективність підприємства залежить від ефективності механізмів управління ризиками, що дозволяють приймати оптимальні управлінські рішення.

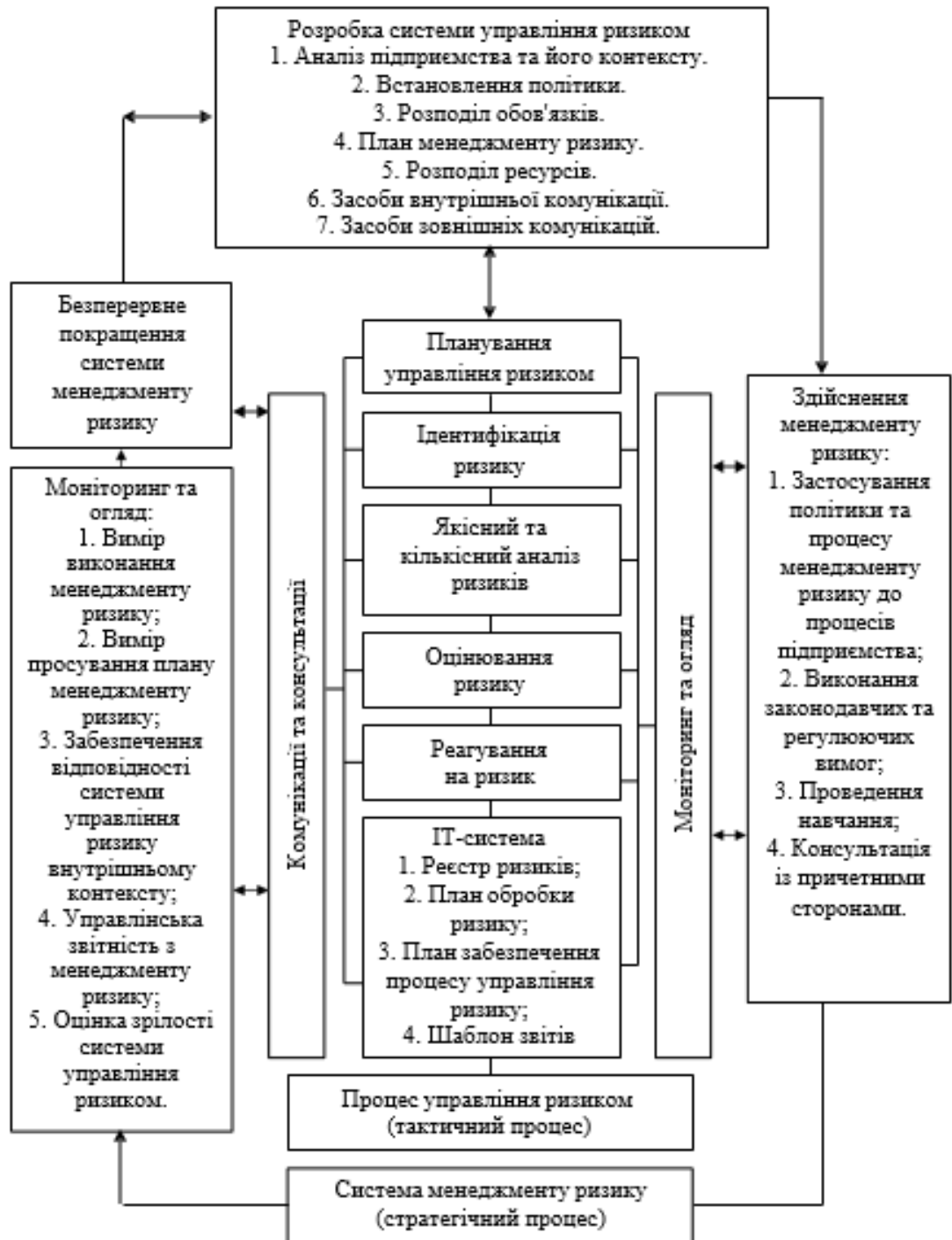

Рис. 3.4. Алгоритм механізму управління ризиками

Різні методи управління ризиками, що використовуються в діловій практиці, вимагають класифікації [4], визначають типи управління ризиками і відповідні їм методи (запобігання, передача, локалізація, компенсація), заходи, інструменти і способи зниження

ризик, кожен з яких має як певні переваги, так і недоліки. Таким чином, при виборі інструменту зниження ризиків в якості прикладу управління ризиками промислових підприємств можна використовувати спеціальні плани з урахуванням використання різних сировини та матеріалів.

Управління ризиками спрямоване на розробку перспективних напрямів розвитку, побудову раціональних виробничих структур, проведення ефективної інноваційної та інвестиційної політики і включає три функціональні блоки (постановка цілей, аналіз і оцінка ризиків, управління ризиками) декомунізації, серед яких виділяються окремі етапи.

Визначення зовнішніх і внутрішніх факторів, визначення факторів ризику, вибір методів оцінки ризику, аналіз результатів оцінки ризику, вибір стратегії і тактики, інструментів і методів управління ризиками, розробка програм дій щодо зниження ризику, організація, контроль, оцінка результатів управління ризиками). Для зниження ступеня ризику в діяльності підприємства пропонується використовувати механізм управління, в якому кожному рівню відповідає 1 етап управління ризиками.

Розроблений для промислових підприємств механізм управління ризиками охоплює всі перераховані етапи, забезпечує взаємозв'язок рівнів управління ризиками, дає можливість ранжувати зовнішні і внутрішні фактори зовнішнього середовища за ступенем впливу на діяльність підприємства, підвищує ефективність і якість прийнятих рішень.

Таким чином, організація систем управління ризиками на промислових підприємствах дозволяє знайти оптимальний баланс між діями, спрямованими на отримання прибутку, і діями, спрямованими на забезпечення безпеки, що сприяє необхідній і адекватній захисту бізнесу на промислових підприємствах.

3.3. Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

Для ефективного розвитку підприємства головним є забезпечення економічної безпеки, що дозволяє формувати різнобічні концепції формування його політики. Пропонований концептуальний підхід заснований на загальному методі і детальному вивченні ситуацій і тенденцій розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства, рівень економічної безпеки підприємства має важливе значення для економічної безпеки, характеризується рядом факторів виробничого і соціально-економічного характеру. Це проявляється не тільки в діяльності, але і в обмеженнях на зниження рівня економічної безпеки, розробити таку систему неможливо. Концептуальний підхід до економічної безпеки підприємства заснований на прогнозуванні зовнішніх і внутрішніх загроз, тісно пов'язаних з країною, регіоном і рівнем розвитку підприємства. Основними факторами, що негативно впливають на економічну безпеку українських підприємств, є: відсутність нормативно-правової бази, що створює умови недобросовісної конкуренції; низький рівень безпеки і технічних можливостей для захисту комерційної таємниці [18].

На нашу думку, основними цілями нашого механізму економічної безпеки є: створення єдиного підходу до розуміння політики підприємства; протидія корупції, зловживанню, формування культури, заснованої на принципах законності, чесності, порядності та прозорості при виконанні службових обов'язків серед персоналу підприємства.

В рамках концепції механізму економічної безпеки необхідно визначити алгоритм формування системи економічної безпеки, який

включає наступні етапи:

Етап 1. Визначення деталей діяльності підприємства, рівень її сегменту, систему підбору персоналу, структуру команди.

Етап 2. Відстеження зовнішніх та внутрішніх загроз для бізнесу, вивчаючи минулі ризики та беручи до уваги можливість їх усунення.

Етап 3. Аудит та визначення безпеки для оцінки дій проти конкретних загроз.

Етап 4. Розробка плану усунення зауважень, отриманих в ході аудиту використання інноваційних підходів і методів для зміцнення системи економічної безпеки, визначення всіх необхідних і важливих ресурсів розрахунок бюджету, необхідного для забезпечення ефективного функціонування економічної безпеки.

Етап 5. Створення моделі сучасної стратегії політики економічної безпеки, включаючи бюджет для її реалізації.

Етап 6. Розробка стратегій політики економічної безпеки підприємств.

Етап 7. Розробка планів дій з розгляду та вдосконалення функціонування служб економічної безпеки.

Таким чином, формування ефективного механізму економічної безпеки підприємства являє собою комплексний організаційно-технологічний комплекс, що вимагає розробки концепцій, моделей і стратегій економічної безпеки.

Запровадження механізму економічної безпеки підприємства передбачає ризик-орієнтований підхід до всіх бізнес-процесів. Запропонована модель працює і реалізується через взаємопов'язаний процес інтегрованої системи управління ризиками, інтегрованої в бізнес-процес управління бізнесом. Стратегічна модель нашої політики економічної безпеки базується на постановці цілей, визначенні ризиків / факторів ризику, оцінці та

аналізі факторів ризику, управлінні ризиками, моніторингу та звітності, інформації та комунікаціях (рис. 3.5).

Стратегічна модель політики економічної безпеки в управлінні дозволяє створити систему економічної безпеки і забезпечити реалізацію всіх основних цілей Стратегії розвитку, спрямованих на захист економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз і досягнення пріоритетів, а також динамічного зростання підприємств. дуже конкурентні умови.

Формування стратегії підприємства має ґрунтуватися на створенні певних умов праці, які максимізують прибуток і роблять істотний вплив на виплату дивідендів її власникам. Пропонована концепція стратегії політики економічної безпеки при управлінні підприємством повинна включати 5 основних напрямків: зростання виробництва, оновлення обладнання і технологій, зниження виробничих і економічних витрат, поліпшення соціально-гуманітарної сфери, підвищення якості продукції, забезпечення екологічної безпеки.

Рис. 3.5. Система економічної безпеки в управлінні підприємством

Система економічної безпеки передбачає комплексну безпеку, яка включає в себе обладнання та засоби забезпечення безпеки, методи аналізу та управління ризиками та загрозами економічній безпеці, а також стратегії безпеки. Рациональний зв'язок

пропонованої концепції полягає у визначенні обсягу, функцій і принципів цілей і завдань політики і стратегії безпеки підприємства, що дозволяє чітко визначити місце безпеки в сфері корпоративного управління.

Реалізація стратегії політики економічної безпеки дозволяє виявити негативні аспекти економічної безпеки, швидко регулювати обсяг і структуру витрат, ефективно впливати на фінансовий стан підприємства і прогнозувати його стійке зростання. Це матиме позитивний вплив не тільки на діяльність підприємства, а й на відновлення економіки країни в цілому. У сучасних умовах кадрова та соціальна відповідальність набуває все більшого значення для керівництва підприємства. Можливості навчання персоналу допомагають підприємства ефективно розвиватися і досягати високих результатів [26]. Пропонований механізм стратегії економічної безпеки підвищує конкурентоспроможність і ефективність корпоративного розвитку.

Стратегія політики економічної безпеки в корпоративному управлінні – це сукупність і взаємодія важливих заходів, система заходів і методів, що визначають стан корпоративної безпеки як зараз, так і в майбутньому. Пропонована стратегія політики економічної безпеки підприємства передбачає визначення інтересів розвитку підприємства, взаємозв'язок умов і факторів, що визначають небезпеку забезпечення економічних інтересів підприємства; виявлення і моніторинг факторів, що визначають розвиток і стабільність підприємства; формування економічної політики підприємства і механізми, необхідні для пом'якшення впливу дестабілізуючих її факторів; місія, цілі і конкретні завдання політики економічної безпеки підприємства; критерії та визначення рівня; методи і механізми формування політики безпеки підприємства. Важливість використання комплексного підходу в

області політики економічної безпеки полягає в поліпшенні управління. Основне завдання політики економічної безпеки в управлінні-динамічне і стійке зростання підприємства. На наш погляд, важливими способами поліпшення управління економічною безпекою підприємств є: концентрація ресурсів (капіталу, інновацій, персоналу, інвестицій, інформації, технологій). Раціональне планування фінансово-господарської діяльності. Постійний моніторинг стану економічної безпеки [33].

З цієї причини, щоб мати можливість формувати механізм безпеки підприємства на основі проведеного аналізу, необхідно забезпечити безпеку персоналу, матеріалів, фінансових та інформаційних ресурсів від можливих ризиків і загроз за допомогою існуючих методів. Також забезпечувати всебічний моніторинг ринкового сектора, політичних, економічних, національних, регіональних факторів, в якому працює підприємство та які можуть вплинути на його діяльність.

ВИСНОВКИ

Відзначається, що на Україні підхід до посилення розгляду питання економічної безпеки і його складових почався після отримання статусу суверенної держави в 1991 році. Питання забезпечення економічної безпеки розглядається в економічній теорії з початку XX століття як пріоритетний для стабільного функціонування і розвитку людини і суспільства. Було встановлено, що економічна безпека підприємства - це безперервний процес, при якому доступні ресурси підприємства розподіляються таким чином, щоб забезпечити здатність підприємства ефективно функціонувати, задоволення його найбільш важливих інтересів, сталий розвиток, і досягнення бізнес-цілей на тлі пригнічених ресурсів, загрози з боку зовнішнього і внутрішнього середовища.

Встановлено, що фактори економічної безпеки підприємства є основою управління, що відображено у визначенні та класифікації факторів, що гарантують економічну безпеку. Виділяються наступні фактори: внутрішні (технічні; людські ресурси; організаційно-управлінські; фінансові) і зовнішні (політичні; економічні; соціальні; технічні. Доведено, що фактор економічної безпеки підприємства слід розглядати як складне поняття. Таким чином, в результаті встановлення управлінського балансу впливають показники, що характеризують економічну безпеку в контексті певних елементів. Зміна цих показників впливає на зміну ступеня фактора безпеки, який також можна розглядати як фактор, і впливає на економічну безпеку підприємства як показник результату.

Для забезпечення економічної безпеки був запропонований загальний цільовий план, що передбачає: запобігання або пом'якшення наслідків внутрішніх або зовнішніх загроз за рахунок накопичених ресурсів, прогнозування виникнення загроз та інтенсивності їх допустимих проявів, що надають регулюючий вплив на потенційне

середовище загрози, мобілізація ресурсів для їх усунення. уповільнення нових загроз запобігання існуючих загроз, згладжування наслідків цих впливів і компенсація втрат використання новітніх технологій, спеціально розроблених і адаптованих до деталей бізнесу, з використанням інноваційних інструментів.

Удосконалено модель економічної безпеки підприємства, яка полягає у використанні структурного та логічного підходу до формування політики економічної безпеки та системи принципів, що дозволяють визначити раціональні способи моделювання ситуації економічної безпеки в управлінні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства: підруч. для студентів / М.В. Афанасьєв // ВНЗ. Харків: Інжек, 2013. 660 с.
2. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. Актуальні проблеми економіки. 2009. №1(91). С.98-103.
3. Баланда А. Безпека як соціальний феномен: дискурс людського розвитку / Баланда А. // Україна: аспекти праці. - 2017. - № 1. - С. 25–28
4. Варічева Р. В. Методичні підходи до оцінки якості економічної безпеки підприємства: облікове забезпечення / Варічева Р. В. // Вісник Хмельницького національного університету. - 2016. - № 3. - С. 88-93.
5. Вдовенко Л.О. Інформаційна складова забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрної сфери економіки / Вдовенко Л.О. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. - 2016. Ч.2. Вип.89. - С.45–53.
6. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К. 2008. с.43-46.
7. Гапак Н. М. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства» / Гапак Н. М., Дочинець І. В. // Науковий вісник Ужгородського університету. - 2014. - Вип. 2(43). - С. 68–73.
8. Гаруст Ю. Фінансово-економічна безпека підприємства АПК : теоретико-правові аспекти / Ю. Гаруст, А. Перелазний // Форум права. – 2015. – № 5. – С. 39–44.
9. Голиков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека / І.В. Голиков // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 309–314.
10. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: [монографія] / Л.В. Гнилицька. – К.: КНЕУ, 2012. - 305 с.

11. Гришко Н.Є. Економічна безпека підприємства: сутність, функціональні складові. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Х.: НТУ «ХПІ». 2009. №36-1.С.161-169.
12. Денисов О. Є. Основні методи механізму забезпечення економічної безпеки галузі / Денисов О. Є. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2018. - Вип. 17(1). - С. 95-99.
13. Економічна безпека підприємств України : стратегія та механізми забезпечення [монографія] / Т. Васильців. – Львів, 2012. – 386 с.
14. Економічна безпека підприємств: підручник : колективна монографія [за заг.ред. Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін].; – К.: Алерта, 2011. – 704с.
15. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наукова монографія. Нац. академія управління. - К. : НАУ, 2010. 232 с.
16. Живко З.Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства / З.Б. Живко // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. 2014. Вип. 3. – С. 37-42.
17. Журавка О. С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства. Інноваційна економіка. 2012. № 4. С. 234-237.
18. Захаров О.І. Комплексність економічної безпеки підприємства та впливи зовнішнього середовища / О.І. Захаров // Ефективність управління в процесі реформування: макрота мікро- економічний аспекти : колективна монографія / за наук. ред. проф. І.Ф. Радіонової. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. – 364 с.
19. Івченко Є.А. Організаційно-економічний механізм управління трансформаціями у системі економічної безпеки підприємства / Є.А. Івченко // Економіка. Фінанси. Право. 2018. №1(3). С. 47-53.
20. Користін О.Є. Економічна безпека: навчально-методичний комплекс. / О.Є. Користін, Л.В. Герасименко // К.: КНУВС, 2008. 28 с
21. Лавров Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства /

- Ю. В. Лавров // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2017. – № 29. – С. 127–130.
22. Ільчук В. Шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу / В. Ільчук, В. Садчиков // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 2(66). – С. 209–217.
23. Доценко І.О. Формування системи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства з урахуванням впливу підприємницьких ризиків / Доценко І.О. // Вісник Одеського національного університету. - 2013. - Вип.1. - С. 69 - 78.
24. Пілова Д.П. Обґрунтування рівня економічної безпеки підприємства як критерію оцінки результатів його господарської діяльності. Економіка: проблеми теорії та практики. 2007. Вип.224. Т.4. С. 900-910.
25. Пластун О. Л. Фінансова безпека господарських суб'єктів як ефективний засіб попередження банкрутства. Вісник Української академії банківської справи. 2006. № 2 (21). С. 57-60.
26. Система фінансово-економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [Л.В. Гнилицька, О.М. Ляшенко, Ю.С.Погорелов та ін.]. – Луганськ: Елтон - 2, 2010. – 282 с.
27. Сосновська О. О. Методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємств зв'язку / Сосновська О. О. // Облік і фінанси. - 2019. - № 1 (83). - С.168– 176.
28. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства [Текст] / О.І. Судакова // Економічний простір. – 2016. – № 9.– С. 140–148.
29. Судакова О.І. Формування системи управління економічною безпекою підприємництва. Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. Вип. 231: В 9 т. - Том VIII. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. –С. 1652-1661.
30. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного

університету. –2017. – № 1. – С. 29–35.

31. Управління фінансово-економічною безпекою: навчальний посібник / [О.А. Кириченко, П.Я. Пригунов, Л.В. Гнилицька та ін.]. - К.: Дорадо, 2010. – 480 с.49.

32. Хайлова Т.В. Основи комплексного підходу до управління економічною безпекою підприємництва. Державне управління процесами життєдіяльності і галузевого розвитку регіону: Зб. наук. пр. Серія "Державне управління". Т. IV. Вип. 25. Донецьк: ДонДАУ, 2003. С. 235-240.

33. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні / О. Г. Череп, З. П. Урусова, А. А. Урусов // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 3(61). – С. 328-330.

34. Чупіс А.В. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств. Вісник Сумського аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». 2009. №2. С. 44–48.

35. Шкарлет С.М. Еволюція категорії “безпека” в науковому та економічному середовищі. Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. №6. С. 6- 12.

36. Ярославський А.О. Управління економічною безпекою підприємства / Ярославський А. О., Правдюк Н. Л. // Норвезький журнал розвитку міжнародної науки. - 2020. - № 42 (3). - С. 41–44.

37. Prokopenko O.V., Domashenko M.D., Shkola V.Y. Management features of economic security in foreign economic activity of Ukrainian machine-building enterprises. / O.V. Prokopenko, M.D. Domashenko, V.Y. Shkola // Actual problems of the economy. 2014. № 10. С. 188-194.

Додаток 1

Система показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
Оцінка фінансової складової		
$K_{авт}$ – коеф. автономії	Сума власних коштів/загальна сума фінансування (загальний підсумок балансу)	Можливість підприємства виконувати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів
$K_{фін}$ – коеф. Фінансування	Залучені кошти/власний капітал	Відображає, яка кількість одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних
$K_{покp}$ – коеф. Покриття	Оборотні активи/поточні зобов'язання підприємства	Показує здатність підприємства швидко розраховуватись з борговими зобов'язаннями
$K_{одз}$ – коеф. оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручки від реалізації продукції/середньорічна величина дебіторської заборгованості	Показує швидкість обороту дебіторської заборгованості підприємства
$K_{окз}$ – коеф. оборотності кредиторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації продукції/середньорічна величина кредиторської заборгованості	Показує швидкість обороту кредиторської заборгованості підприємства за певний період
K_p – коеф. рентабельності діяльності	Валовий прибуток/собівартість реалізованої продукції	Показує прибуток підприємства з кожної гривні, яка була витрачена на реалізацію продукції
Оцінка техніко-технологічної складової		
$K_{вп}$ – коеф. виробничої потужності	Річний фонд робочого часу/трудомісткість виробництва	Показує максимально можливий випуск продукції за певний час у встановленій номенклатурі й асортименті при повному завантаженні обладнання
$K_{зн}$ – коеф. Зносу	Сума зносу основних засобів/балансова вартість основних засобів	Відображає частку вартості основних засобів, яку списано на витрати виробництва попередніх періодів
$K_{фв}$ – фондovіддачі	Обсяг виробництва у вартісному вираженні/середньорічна вартість основних фондів підприємства	Показує кількість одиниць виготовленої продукції у гривнях, що припадає на одиницю вартості основних фондів

$K_{\text{інт}}$ – коеф. інтенсивного використання обладнання	Обсяг виготовленої продукції за певний період/виробнича потужність обладнання	Показує рівень використання виробничої потужності підприємства
Оцінка інтелектуально-кадрової складової		
$K_{\text{пл}}$ – коеф. плинності кадрів	Кількість звільнених за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни/середньооблікова чисельність працюючих	Показує рух кадрів на підприємстві, що обумовлено незадоволеністю працівників виробничою ситуацією або незадоволеністю керівника підприємства виробничою поведінкою працівників
$K_{\text{п}}$ – продуктивність праці	Обсяг продукції/кількість праці, витраченої на її виробництво	Показує здатність робітників виробляти за одиницю робочого часу визначений обсяг продукції
$K_{\text{фоз}}$ – фондоозброєності праці	Середньорічна вартість основних виробничих фондів/середньооблікова чисельність робітників	Характеризує рівень оснащення працівників основними виробничими засобами
$K_{\text{ра}}$ – коеф. Рационалізаторської активності	Кількість винаходів (раціональних пропозицій, ноухау тощо) /кількість працюючих	Показує частку пропозицій, що слугують підвищенню продуктивності праці, яка припадає на одного працівника
$K_{\text{квал}}$ – коеф. співвідношення високо-кваліфікованих та кваліфікованих працівників	Висококваліфіковані працівники/загальна кількість працівників	Відображає рівень забезпеченості підприємства висококваліфікованими кадрами
Оцінка екологічної складової		
$K_{\text{вик}}$ – коеф. перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу	Сумарний показник забруднення сумішшю речовин/дозволений для підприємства сумарний гранично допустимий обсяг викиду шкідливих речовин	Відображає ступінь перевищення реальних викидів шкідливих речовин в атмосферу над нормативними рівнями
$K_{\text{люд}}$ – коеф. залюднення ареалу шкідливого впливу	Сума нормативної щільності населення і середня щільність населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства/середня щільність населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства	Показує рівень заселеності ареалу шкідливого впливу підприємства і потенційну небезпеку підприємства для населення.

Додаток 2

Визначення рівня складових економічної безпеки підприємства

Фінансова складова
$K_{\text{фін}} = \frac{t_{\text{покp}} \times t_{\text{одз}} \times t_{\text{окз}} \times t_p \times t_{\text{авт}}}{t_{\text{фін}}}$ $t_{\text{покp}}$ – темп зміни коеф. покриття; $t_{\text{одз}}$ – темп зміни коеф. оборотності дебіторської заборгованості; $t_{\text{окз}}$ – темп зміни коеф. оборотності кредиторської заборгованості; t_p – темп зміни коеф. рентабельності діяльності; $t_{\text{авт}}$ – темп зміни коеф. автономії; $t_{\text{фін}}$ – темп зміни коеф. фінансування.
Техніко-технологічна складова
$K_{\text{тт}} = \frac{t_{\text{вн}} \times t_{\text{ФВ}} \times t_{\text{інт}}}{t_{\text{зн}}}$ де $t_{\text{вн}}$ – темп зміни коеф. виробничої потужності; $t_{\text{ФВ}}$ – темп зміни фондovіддачі; $t_{\text{інт}}$ – темп зміни коеф. інтенсивного використання обладнання; $t_{\text{зн}}$ – темп зміни коеф. зносу.
Інтелектуально-кадрова складова
$K_{\text{ік}} = \frac{t_{\text{п}} \times t_{\text{ФОЗ}} \times t_{\text{ра}} \times t_{\text{квал}}}{t_{\text{пл}}}$ де $t_{\text{п}}$ – темп зміни продуктивності праці; $t_{\text{ФОЗ}}$ – темп зміни фондоозброєності праці; $t_{\text{ра}}$ – темп зміни коеф. раціоналізаторської активності; $t_{\text{квал}}$ – темп зміни коеф. співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників; $t_{\text{пл}}$ – темп зміни коеф. плинності кадрів.
Політико-правова складова
$K_{\text{пп}} = \prod_{i=1}^n x_i$ де n – кількість аналізованих факторів; x_i – значення показника i-ого фактора.
Екологічна складова
$K_e = \frac{1}{t_{\text{вик}} \times t_{\text{люд}}}$ де $t_{\text{вик}}$ – темп зміни коеф. перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу; $t_{\text{люд}}$ – темп зміни коеф. залюднення ареалу шкідливого впливу.
Узагальнюючий показник рівня економічної безпеки підприємства (R)
$R = K_{\text{фін}} \times K_{\text{тт}} \times K_{\text{іт}} \times K_{\text{пп}} \times K_e$

Додаток 3

Показники фінансової стійкості підприємства за 2019-2021 рр.

№ з/п	Назва показника	Умовн е позна- чення	2019	2020	2021	Відхилення, +/-			Нормативне значення
						2019- 2020	2020- 2021	2019- 2021	
1.	Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал), тис. грн.	P_k	147017	145010	151511	-2007	+6501	+4494	Збільшення
2.	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{з.в.к}$	0,72	0,59	0,69	-0,13	+0,1	-0,03	Збільшення; рекомендується значення $K_{звк} > 0,1$; за [31] $K_{звк} \geq 2$
3.	Маневреність робочого капіталу	$M_{р.к}$	0,52	0,61	0,63	+0,09	+0,02	+0,11	Зменшення; збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів, в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів
4.	Маневреність власних обігових коштів	$M_{в.о.к}$	0,027	0,002	0,017	-0,025	+0,015	-0,01	Збільшення
5.	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{заб.в.о.к.}$	1,93	1,63	1,58	-0,3	-0,05	-0,35	Збільшення
6.	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{покр.зап.}$	2,06	2,28	1,89	+0,22	-0,39	-0,17	Збільшення
7.	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_{авт.}$	0,87	0,80	0,86	-0,07	+0,06	-0,01	Збільшення; має бути $K_{авт} > 0,5$
8.	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фін.зал.}$	0,13	0,20	0,14	+0,07	-0,06	0,01	Зменшення
9.	Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	$K_{ман.в.к.}$	0,37	0,35	0,37	-0,02	+0,02	0	Збільшення; має бути $K_{ман.в.к.} > 0,5$
10.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{конц.п.к.}$	0,13	0,19	0,14	+0,064	-0,05	+0,014	Зменшення; необхідно аналізувати в залежності від конкретної ситуації
11.	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	$K_{ф.с.}$	6,94	4,12	6,07	-2,82	+1,95	-0,87	За нормативне значення $K_{ф.с} > 1$
12.	Показник фінансового левериджу	$K_{фін.лев.}$	0,003	0,001	0,0007	-0,002	-0,0003	-0,0023	Зменшення; $K_{фін.лев.} < 0,25$
13.	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фін.ст.}$	0,88	0,80	0,86	-0,08	+0,06	-0,02	Має бути $K_{фін.ст.} = 0,85-0,90$

Оцінка рівня та динаміки показників рентабельності за 2019-2021 рр.

№ з/п	Показники	2019	2020	2021	Відхилення		
					2019-18 +/-	2020-19 +/-	2019-19 +/-
1.	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	9,26	10,57	2,15	+1,31	-8,42	-7,11
2.	Рентабельність власного капіталу	10,35	12,62	2,6	+2,27	-10,02	-7,75
3.	Рентабельність виробничих фондів	16,6	19,3	3,9	+2,7	-15,4	-12,7
4.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації на одиницю виручки	20,56	18,7	17,7	-1,86	-1	-2,86
5.	Рентабельність витрат	25,89	22,99	21,47	-2,9	-1,52	-4,42